

ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΗ 1/00 ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ
της 18ης Απριλίου 2002

«Γνωμοδότηση εκδιδόμενη δυνάμει του άρθρου 300, παράγραφος 6, ΕΚ — Σχέδιο συμφωνίας για τη δημιουργία κοινού ευρωπαϊκού εναέριου χώρου μεταξύ της Ευρωπαϊκής Κοινότητας και τρίτων χωρών»

Με αίτηση που κατέθεσε στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 13 Οκτωβρίου 2000, η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων ζήτησε από το Δικαστήριο την έκδοση γνωμοδοτήσεως δυνάμει του άρθρου 300, παράγραφος 6, ΕΚ, κατά το οποίο:

«Το Συμβούλιο, η Επιτροπή ή ένα κράτος μέλος μπορούν να ζητούν προηγουμένως από το Δικαστήριο να γνωμοδοτήσει εάν η μελετώμενη συμφωνία συμβιβάζεται με τις διατάξεις της παρούσας Συνθήκης. Εάν η γνωμοδότηση του Δικαστηρίου είναι αρνητική, η συμφωνία μπορεί να τεθεί σε ισχύ μόνο υπό τους όρους που ορίζει το άρθρο 48 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση.»

II — Έκθεση της αιτήσεως γνωμοδοτήσεως

Η Επιτροπή ζητεί τη γνωμοδότηση του Δικαστηρίου επί του συμβατού προς τις διατάξεις της Συνθήκης ΕΚ ενός σχεδίου συμφωνίας για τη δημιουργία κοινού ευρωπαϊκού εναέριου χώρου (στο εξής: Συμφωνία ΚΕΕΧ) που πρόκειται να συναφθεί μεταξύ της Δημοκρατίας της Βουλγαρίας, της Δημοκρατίας της Τσεχίας, της Δημοκρατίας της Εσθονίας, της Ευρωπαϊκής Κοινότητας,

της Δημοκρατίας της Ουγγαρίας, της Δημοκρατίας της Ισλανδίας, της Δημοκρατίας της Λεττονίας, της Δημοκρατίας της Λιθουανίας, του Βασιλείου της Νορβηγίας, της Δημοκρατίας της Πολωνίας, της Ρουμανίας, της Δημοκρατίας της Σλοβακίας και της Δημοκρατίας της Σλοβενίας (στο εξής: συμβαλλόμενα μέρη), και ιδίως του συστήματος νομικής εποπτείας που προβλέπεται σε αυτό.

Κατά τη σύνοδο της 3ης Οκτωβρίου 1996, το Συμβούλιο εξουσιοδότησε την Επιτροπή να αρχίσει διαπραγματεύσεις για τη σύναψη, μεταξύ της Δημοκρατίας της Βουλγαρίας, της Δημοκρατίας της Εσθονίας, της Δημοκρατίας της Ουγγαρίας, της Δημοκρατίας της Λεττονίας, της Δημοκρατίας της Λιθουανίας, της Δημοκρατίας της Πολωνίας, της Ρουμανίας, της Δημοκρατίας της Σλοβακίας, της Δημοκρατίας της Σλοβενίας, της Δημοκρατίας της Τσεχίας (στο εξής: συνδεδεμένα κράτη) και της Κοινότητας, μιας ή περισσότερων συμφωνιών σχετικά με την πρόσβαση στις αγορές των αεροπορικών μεταφορών. Είχε τότε αποσαφηνιστεί ότι κάθε άνοιγμα της κοινοτικής αγοράς αεροπορικών μεταφορών θα πραγματοποιείτο παράλληλα με την ευθυγράμμιση της νομοθεσίας των συνδεδεμένων κρατών προς το κοινοτικό κεκτημένο στον τομέα των αεροπορικών μεταφορών, με την από κοινού πρόοδο της απελευθερώσεως και της εναρμονίσεως.

Κατόπιν πολυμερούς συσκέψεως διοργανωθείσας τον Ιούνιο του 1999, στην οποία παρέστησαν επίσης το Βασίλειο της Νορβηγίας και η Δημοκρατία της Ισλανδίας, καθώς και διμερών συσκέψεων που πραγματοποιήθηκαν το δεύτερο εξάμηνο του 1999, κατέστη δυνατή η κατάληξη σε διατύπωση του σχεδίου Συμφωνίας ΚΕΕΧ (στο εξής: σχέδιο ή σχέδιο Συμφωνίας ΚΕΕΧ) ως προς την οποία τα δύο αυτά κράτη και τα συνδεδεμένα κράτη (στο εξής: από κοινού, τα συμβαλλόμενα κράτη) δήλωσαν ότι διάκεινται σε γενικές γραμμές ευμενώς.

Αυτή η διατύπωση του σχεδίου, η οποία, κατά την άποψη της Επιτροπής, δεν εγείρει πλέον παρά τεχνικά ζητήματα σχετικά με τα σχέδια διμερών πρωτοκόλλων όσον αφορά τη Δημοκρατία της Πολωνίας και τη Δημοκρατία της Ουγγαρίας, απευθύνθηκε στα συμβαλλόμενα κράτη στις 6 Απριλίου 2000.

Η αίτηση γνωμοδοτήσεως αναφέρεται σε αυτή τη διατύπωση του σχεδίου.

II — Διαδικασία

Σύμφωνα με το άρθρο 107, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου, η αίτηση γνωμοδοτήσεως της Επιτροπής, εκπροσωπούμενης από τον F. Benyon και την M.-J. Jönckzy, επιδόθηκε στο Συμβούλιο, στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στα κράτη μέλη.

Γραπτές παρατηρήσεις κατέθεσαν:

— η Δανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον J. Molde,

- η Ελληνική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την Α. Σαμώνη-Ράντου, τη Σ. Χαλά και τον Γ. Καριψιάδη,
- το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, εκπροσωπούμενο από τους R. Passos και A. Caiola,
- η Ισπανική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την R. Silva de Lapuerta,
- το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ενώσεως, εκπροσωπούμενο από τους J.-P. Jacqué και R. Gosalbo Bono.
- η Ιταλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον U. Leanza, επικουρούμενο από τον L. Daniele, avvocato,
- η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, εκπροσωπούμενη από τον J. E. Collins, επικουρούμενο από τον D. Wyatt, QC,
- Σύμφωνα με το άρθρο 108, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας, το Δικαστήριο άκουσε εν συμβουλίω τους γενικούς εισαγγελείς στις 23 Νοεμβρίου 2001.

III — Ανάλυση του σχεδίου Συμφωνίας ΚΕΕΧ

Σκοπός της Συμφωνίας ΚΕΕΧ είναι να στηριχθεί η πρόσβαση στις αγορές των αεροπορικών μεταφορών των συμβαλλομένων μερών σε ενιαίους κανόνες, αντλούμενους από τη νομοθεσία που ισχύει συναφώς εντός

της Κοινότητας και αφορώντες την ελεύθερη είσοδο στην αγορά, την ελευθερία εγκατάστασης, τον δίκαιο ανταγωνισμό, την ασφάλεια και το περιβάλλον.

Στο άρθρο 1, παράγραφος 1, του σχεδίου Συμφωνίας ΚΕΕΧ προβλέπεται ότι οι απαριθμούμενες στο παράρτημα Ι του σχεδίου νομοθετικές διατάξεις του κοινοτικού δικαίου περιλαμβάνονται στους ισχύοντες μεταξύ των συμβαλλομένων μερών κανόνες.

Τα άρθρα 6 έως 9 του σχεδίου αναφέρονται στο δίκαιο εγκαταστάσεως. Το άρθρο 6 απαγορεύει τους περιορισμούς της ελευθερίας εγκαταστάσεως των υπηκόων των κρατών μελών και των συμβαλλομένων κρατών. Στο άρθρο 7 προβλέπεται η εξομείωση των εταιριών προς τους υπηκόους αυτούς. Το άρθρο 8 αναφέρεται στις εξαιρέσεις από τις ρυθμίσεις των άρθρων 6 και 7. Το άρθρο 9 απαγορεύει τους ποσοτικούς περιορισμούς όσον αφορά τη μεταφορά του αναγκαίου για την παροχή των υπηρεσιών αεροπορικών μεταφορών εξοπλισμού και συσκευών.

Το άρθρο 10 του σχεδίου επιτρέπει στα συμβαλλόμενα μέρη να αντιδρούν, διά της αναστολής ή της τροποποίησης της αδείας λειτουργίας, στις περιπτώσεις κατά τις οποίες δεν διασφαλίζεται η ασφαλής λειτουργία μιας αεροπορικής γραμμής.

Όσον αφορά τους κανόνες του ανταγωνισμού, το άρθρο 12 του σχεδίου απαγορεύει τις συμφωνίες μεταξύ επιχειρήσεων, τις αποφάσεις ενώσεων επιχειρήσεων και την εναρμονισμένη πρακτική που θίγουν τον ανταγωνισμό, ενώ το άρθρο 13 απαγορεύει την κατάχρηση δεσπόζουσας θέσεως. Το άρθρο 14 του σχεδίου αναφέρεται στις πράξεις συγκεντρώσεως επιχειρήσεων και το άρθρο 15 στις δημόσιες ή στις κατέχουσες ειδικά ή αποκλειστικά δικαιώματα επιχειρήσεις, καθώς και στις επιχειρήσεις που είναι

επιφορτισμένες με τη διαχείριση υπηρεσιών γενικού οικονομικού συμφέροντος ή που έχουν χαρακτήρα δημοσιονομικού μονοπωλίου. Στο άρθρο 16 του σχεδίου, οι κρατικές ενισχύσεις κηρύσσονται μη συμβατές με τη Συμφωνία ΚΕΕΧ, εκτός εάν προβλέπονται παρεκκλίσεις.

Τα άρθρα 17 έως 22 του σχεδίου αναφέρονται στην εφαρμογή της συμφωνίας.

Το άρθρο 17 του σχεδίου επιβάλλει στα συμβαλλόμενα μέρη να μερμινούν ώστε τα απορρέοντα από τη Συμφωνία ΚΕΕΧ δικαιώματα συμπεριλαμβανομένων των νομοθετικών διατάξεων στις οποίες αναφέρεται το παράρτημα Ι, να μπορούν να προβληθούν ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων. Προβλέπει ότι «[σ]τις περιπτώσεις που μπορούν να αφορούν τις πραγματικές ή ενδεχόμενες αεροπορικές υπηρεσίες οι οποίες πρέπει να επιτρέπονται κατά την παρούσα συμφωνία, τα κοινοτικά όργανα απολαμβάνουν των εξουσιών οι οποίες τους απονέμονται ρητώς δυνάμει των νομοθετικών διατάξεων που μνημονεύονται ή παρατίθενται στο παράρτημα Ι».

Το ίδιο άρθρο απονέμει αποκλειστική αρμοδιότητα στο Δικαστήριο για την εκτίμηση της νομιμότητας των αποφάσεων των οργάνων της Κοινότητας οι οποίες λαμβάνονται βάσει της Συμφωνίας ΚΕΕΧ.

Σύμφωνα με τα άρθρα 19 έως 22 του σχεδίου, η αρμόδια αρχή της Κοινότητας είναι επι-

φορτισμένη, αφενός, με τη διασφάλιση της εφαρμογής των άρθρων 12 και 13 του σχεδίου, στις περιπτώσεις κατά τις οποίες θίγονται οι συναλλαγές με την Κοινότητα, και, αφετέρου, με τη διενέργεια των ελέγχων που προβλέπονται στα άρθρα 14 έως 16 του σχεδίου.

Στο άρθρο 23 του σχεδίου διευκρινίζονται οι ισχύοντες αναφορικά με την ερμηνεία κανόνες. Ενόψει της γνωμοδότησεως, το άρθρο αυτό παρατίθεται αυτούσιο:

«1. Οι διατάξεις της παρούσας συμφωνίας και οι διατάξεις των πράξεων που απαριθμούνται στο παράρτημα Ι, στο μέτρο που είναι κατ' ουσίαν ταυτόσημες με τους αντίστοιχους κανόνες της Συνθήκης ΕΚ και των πράξεων που θεσπίστηκαν κατ' εφαρμογήν της Συνθήκης, ερμηνεύονται, ενόψει της θέσεώς τους σε ισχύ και της εφαρμογής τους, σύμφωνα με τις αποφάσεις του Δικαστηρίου και της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων που είναι προγενέστερες της ημερομηνίας υπογραφής της παρούσας συμφωνίας. Οι εκδιδόμενες μετά την ημερομηνία υπογραφής της παρούσας συμφωνίας αποφάσεις κοινοποιούνται στα λοιπά συμβαλλόμενα μέρη. Κατόπιν αιτήσεως ενός των συμβαλλομένων μερών, οι συνέπειες των μεταγενεστέρων αυτών αποφάσεων καθορίζονται από τη Μικτή Επιτροπή ώστε να διασφαλίζεται η ορθή λειτουργία της παρούσας συμφωνίας. Οι υφιστάμενες ερμηνείες κοινοποιούνται στα συμβαλλόμενα κράτη πριν από την ημερομηνία υπογραφής της παρούσας συμφωνίας. Οι αποφάσεις που λαμβάνει η Μικτή Επιτροπή στο πλαίσιο της διαδικασίας αυτής πρέπει να είναι σύμφωνες με τη νομολογία του

Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

2. Όταν, στο πλαίσιο υποθέσεως η οποία είναι εκκρεμής ενώπιον δικαστηρίου συμβαλλομένου κράτους, εγείρεται ζήτημα ερμηνείας της παρούσας συμφωνίας, των διατάξεων των πράξεων που απαριθμούνται στο παράρτημα Ι ή των θεσπιζομένων βάσει των διατάξεων αυτών πράξεων, που είναι κατ' ουσίαν ταυτόσημες με τους αντίστοιχους κανόνες της Συνθήκης ΕΚ και των πράξεων που θεσπίστηκαν κατ' εφαρμογήν της Συνθήκης, το δικαστήριο αυτό ζητεί από το Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εφόσον κρίνει ότι είναι αναγκαίο για την έκδοση της αποφάσεώς του και σύμφωνα με το πρωτόκολλο αριθ. 4, να αποφανθεί επί του ζητήματος αυτού. Τα συμβαλλόμενα κράτη μπορούν να καθορίσουν, με απόφαση σύμφωνα με το πρωτόκολλο αριθ. 4, την έκταση και τον τρόπο εφαρμογής της παρούσας διατάξεως για τα δικαστήριά τους. Η απόφαση αυτή κοινοποιείται στον θεματοφύλακα και στο Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. Ο θεματοφύλακας ενημερώνει τα λοιπά συμβαλλόμενα μέρη.
3. Όταν, σύμφωνα με τις διατάξεις της προηγούμενης παραγράφου, δικαστήριο συμβαλλομένου μέρους οι αποφάσεις του οποίου δεν υπόκεινται σε ένδικα μέσα του εσωτερικού δικαίου δεν δύναται να αποταθεί στο Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, το εν λόγω συμβαλλόμενο μέρος διαβιβάζει κάθε απόφαση εκδοθείσα από το δικαστήριο αυτό στη Μικτή Επιτροπή, η οποία λαμβάνει θέση κατά τρόπον ώστε να διασφαλίζει την ομοιογενή ερμηνεία

της παρούσας συμφωνίας. Αν, εντός δύο μηνών από της ημερομηνίας κατά την οποία η Μικτή Επιτροπή ενημερώθηκε σχετικά με διαφορά μεταξύ της νομολογίας του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και αποφάσεως εκδοθείσας από δικαστήριο αυτού του συμβαλλομένου μέρους, η Μικτή Επιτροπή δεν κατορθώσει να διασφαλίσει την ομοιογενή ερμηνεία της συμφωνίας, μπορούν να εφαρμοστούν οι προβλεπόμενες στο άρθρο 27 διαδικασίες.»

Η ρύθμιση των διαφορών αποτελεί αντικείμενο του άρθρου 27 του σχεδίου, το οποίο προβλέπει τα εξής:

«1. Ένα συμβαλλόμενο μέρος δύναται να υποβάλει οποιαδήποτε διαφορά σχετικά με την εφαρμογή της παρούσας συμφωνίας στη Μικτή Επιτροπή, πλην των περιπτώσεων στις οποίες η παρούσα συμφωνία προβλέπει ειδικές διαδικασίες, ιδίως στα άρθρα 17, παράγραφοι 2 και 3, 19, 20, 22, παράγραφοι 1 έως 4, και 23, παράγραφος 2.

2. Όταν η Μικτή Επιτροπή επιλαμβάνεται διαφοράς δυνάμει της παραγράφου 1, διεξάγονται αμέσως διαβουλεύσεις μεταξύ των εμπλεκόμενων μερών. Στις περιπτώσεις στις οποίες η Κοινότητα δεν εμπλέκεται στη διαφορά, ένα από τα εμπλεκόμενα μέρη μπορεί να προσκαλέσει αντιπρόσωπο της Κοινότητας να παραστεί στις διαβουλεύσεις. Τα εμπλεκόμενα στη διαφορά μέρη μπορούν να προτείνουν λύση η οποία υποβάλλεται αμέσως στη Μικτή Επιτροπή. Οι αποφάσεις που λαμβάνει η Μικτή Επιτροπή στο πλαίσιο της διαδικασίας αυτής δεν θίγουν τη νομολογία του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

3. Εάν η Μικτή Επιτροπή, εντός τριών μηνών από της ημερομηνίας κατά την οποία επελήφθη της διαφοράς, δεν καταλήξει σε απόφαση για την επίλυση της, τα εμπλεκόμενα μέρη μπορούν να παραπέμψουν τη διαφορά ενώπιον του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, η απόφαση του οποίου είναι

Στο άρθρο 24 του σχεδίου διευκρινίζεται ότι αυτό «δεν θίγει το δικαίωμα κάθε συμβαλλομένου μέρους, υπό την επιφύλαξη της τηρήσεως της αρχής της μη διακρίσεως [...], να τροποποιεί μονομερώς τη νομοθεσία του επί σημείου διεπόμενου από την παρούσα συμφωνία». Στην εν λόγω διάταξη προβλέπεται η ενημέρωση της Μικτής Επιτροπής στην περίπτωση κατά την οποία συμβαλλόμενο μέρος προβεί σε τέτοια τροποποίηση.

Η λειτουργία της Μικτής Επιτροπής διέπεται από τα άρθρα 25 και 26 του σχεδίου. Η Μικτή Επιτροπή απαρτίζεται από αντιπροσώπους των συμβαλλομένων μερών, η δε Κοινότητα διαθέτει αριθμό αντιπροσώπων αντίστοιχο προς τον αριθμό των κρατών μελών. Η Μικτή Επιτροπή ενεργεί κατ' αρχήν ομοφώνως. Οι αποφάσεις της είναι δεσμευτικές για τα συμβαλλόμενα μέρη.

εκτελεστή και τελεσίδικη. Οι λεπτομέρειες ως προς την παραπομπή της διαφοράς στο Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων καθορίζονται στο πρωτόκολλο αριθ. 4.

4. Εάν η Μικτή Επιτροπή δεν αποφανθεί εντός τριών μηνών επί ζητήματος του οποίου επελήφθη, τα συμβαλλόμενα μέρη δύνανται να λάβουν πρόσφορα μέτρα διασφάλισης κατ' εφαρμογήν των άρθρων 28 και 29 της παρούσας συμφωνίας, για περίοδο μη υπερβαίνουσα τους έξι μήνες. Μετά την παρέλευση της προθεσμίας αυτής, κάθε συμβαλλόμενο μέρος μπορεί να καταγγείλει τη συμφωνία με άμεση ισχύ. Ένα συμβαλλόμενο μέρος δεν μπορεί να λάβει μέτρα διασφάλισης επί ζητήματος που υποβλήθηκε στο Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων κατ' εφαρμογήν της παρούσας συμφωνίας, πλην των περιπτώσεων στις οποίες αναφέρεται το άρθρο 10, παράγραφος 2, ή σύμφωνα με τους μηχανισμούς που προβλέπονται στις καθοριζόμενες στο παράρτημα I ειδικές πράξεις.»

Τα άρθρα 28 και 29 του σχεδίου αναφέρονται στα μέτρα διασφάλισης, στα όριά τους και στην προβλεπόμενη στην περίπτωση αυτή διαδικασία έναντι των λοιπών συμβαλλομένων μερών.

Το άρθρο 30 του σχεδίου αφορά τη δημοσιοποίηση πληροφοριών. Τα άρθρα 31 έως 34 του σχεδίου αναφέρονται στις τρίτες χώρες και στους διεθνείς οργανισμούς. Το άρθρο 35 του σχεδίου περιλαμβάνει μετα-

βατικές διατάξεις και το άρθρο 36 διατάξεις αναφορικά με τη σχέση της Συμφωνίας ΚΕΕΧ με τις διμερείς συμφωνίες και ρυθμίσεις στον τομέα των αεροπορικών μεταφορών. Τα άρθρα 37 έως 42 του σχεδίου περιλαμβάνουν τις τελικές διατάξεις, από τις οποίες προκύπτει μεταξύ άλλων ότι η Συμφωνία ΚΕΕΧ αρχίζει να ισχύει την πρώτη ημέρα του έκτου μήνα που έπεται της ημερομηνίας καταθέσεως των εγγράφων κυρώσεως ή εγκρίσεως από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα και τρία άλλα υπογράφοντα μέρη.

Στο παράρτημα I του σχεδίου απαριθμούνται οι κανόνες που εφαρμόζονται στην πολιτική αεροπορία και είναι υποχρεωτικοί για τα συμβαλλόμενα μέρη και στο παράρτημα II οι κανόνες του ανταγωνισμού που περιλαμβάνονται στις ευρωπαϊκές συμφωνίες τις συναφθείσες μεταξύ της Κοινότητας και καθενός από τα συνδεδεμένα κράτη. Τα παραρτήματα III, IV και V του σχεδίου περιλαμβάνουν αντιστοίχως τον κατάλογο των αρμοδίων αρχών των συμβαλλομένων μερών στον τομέα του ανταγωνισμού, τον κατάλογο των επισήμων εφημερίδων τους και τον κατάλογο των αρμοδίων αρχών τους στον τομέα της ασφάλειας της εναέριας κυκλοφορίας.

Το πρωτόκολλο αριθ. 1 του σχεδίου αφορά τις οριζόντιες προσαρμογές που πρέπει να διενεργηθούν, στο πλαίσιο της Συμφωνίας ΚΕΕΧ, επί του συνόλου των πράξεων στις οποίες αναφέρεται το παράρτημα I του σχεδίου.

Το πρωτόκολλο αριθ. 2 του σχεδίου αφορά την εφαρμογή των ισχυόντων για τις επιχειρήσεις κανόνων του ανταγωνισμού.

Το πρωτόκολλο αριθ. 3 του σχεδίου αναφέρεται στη συνεργασία μεταξύ των αρμοδίων επί του ανταγωνισμού αρχών για την εφαρμογή των κανόνων του ανταγωνισμού στις επιχειρήσεις.

Το πρωτόκολλο αριθ. 4 του σχεδίου αφορά την παραπομπή υποθέσεων στο Δικαστήριο. Προβλέπει στον τίτλο 1 ότι, όταν το Δικαστήριο επιλαμβάνεται δυνάμει του άρθρου 23, παράγραφος 2, του σχεδίου, εφαρμόζονται οι διαδικασίες οι οποίες προβλέπονται εντός της Κοινότητας όσον αφορά τις αιτήσεις εκδόσεως προδικαστικής αποφάσεως, τα δε συμβαλλόμενα κράτη έχουν τη δυνατότητα, όπως και τα κράτη μέλη της Κοινότητας, να υποβάλλουν παρατηρήσεις. Στον τίτλο 2 του πρωτοκόλλου αυτού προβλέπεται ότι τα συμβαλλόμενα κράτη μπορούν να αποφασίσουν είτε ότι τα δικάζοντα σε τελευταίο βαθμό δικαστήριά τους θα ζητούν από το Δικαστήριο να αποφαινείται

προδικαστικώς επί των ζητημάτων ερμηνείας ή κύρους η επίλυση των οποίων είναι αναγκαία για την απόφασή τους, είτε ότι όλα τα δικαστήρια θα έχουν τη δυνατότητα να υποβάλλουν στο Δικαστήριο τέτοια ζητήματα, είτε τον συνδυασμό των δύο αυτών δυνατοτήτων. Στον τίτλο 3 του εν λόγω πρωτοκόλλου διευκρινίζεται ότι οι διαφορές που υποβάλλονται στο Δικαστήριο δυνάμει του άρθρου 27 της Συμφωνίας ΚΕΕΧ αντιμετωπίζονται όπως οι διαφορές οι οποίες υποβάλλονται στο Δικαστήριο δυνάμει του άρθρου 239 ΕΚ. Ο τίτλος 4 του ιδίου πρωτοκόλλου ρυθμίζει τη χρήση των γλωσσών αναφορικά με την παραπομπή ζητημάτων στο Δικαστήριο.

Τα πρωτόκολλα αριθ. 5 έως 14 του σχεδίου περιλαμβάνουν τις μεταβατικές διατάξεις οι οποίες εφαρμόζονται στις σχέσεις μεταξύ της Κοινότητας και καθενός από τα συνδεδεμένα κράτη.

IV — Σύνοψη των γραπτών παρατηρήσεων τις οποίες κατέθεσαν τα κοινοτικά όργανα και οι κυβερνήσεις των κρατών μελών

Η Επιτροπή υπενθυμίζει το ιστορικό των κοινοτικών κανόνων στον τομέα των αεροπορικών μεταφορών, που κατέληξαν στην απελευθέρωση την οποία αντιπροσωπεύει το «τρίτο πακέτο» στο πλαίσιο μιας ενιαίας αγοράς αεροπορικών μεταφορών. Αναφέρεται ιδίως στον κανονισμό (ΕΟΚ) 2407/92 του Συμβουλίου, της 23ης Ιουλίου 1992, περί της εκδόσεως αδειών των αερομεταφορέων (ΕΕ L 240, σ. 1), στον κανονισμό (ΕΟΚ) 2408/92 του Συμβουλίου, της 23ης Ιουλίου 1992, για την πρόσβαση των κοινοτικών

αερομεταφορέων σε δρομολόγια ενδοκοινοτικών αεροπορικών γραμμών (ΕΕ L 240, σ. 8), και στον κανονισμό (ΕΟΚ) 2409/92 του Συμβουλίου, της 23ης Ιουλίου 1992, για τους ναύλους και τα κόμιστρα των αεροπορικών γραμμών (ΕΕ L 240, σ. 15), οι οποίοι συμπληρώθηκαν με άλλα μέτρα. Διάφορα άλλα ζητήματα, ιδίως τεχνικού και κοινωνικού χαρακτήρα ή στον τομέα της ασφάλειας, εναρμονίστηκαν στο κοινοτικό επίπεδο. Οι αντίστοιχες αποφάσεις περιλαμβάνονται στο παράρτημα I του σχεδίου. Επιπλέον, οι

κανόνες της Συνθήκης επί του ανταγωνισμού και ο τρόπος εφαρμογής τους αποτελούν επίσης μέρος του κοινοτικού κεκτημένου στον εν λόγω τομέα.

Κατά την Επιτροπή, το σχέδιο λαμβάνει επίσης υπόψη τις «ευρωπαϊκές συμφωνίες» οι οποίες συνήφθησαν μεταξύ των Κοινοτήτων, των κρατών μελών και καθεμιάς από τις δέκα χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης. Η Επιτροπή επισημαίνει ότι αυτές οι διμερείς συμφωνίες, οι οποίες αποκλείουν τις αεροπορικές μεταφορές από το δικαίωμα εγκαταστάσεως και προβλέπουν τη σύναψη χωριστών συμφωνιών για την πρόσβαση στις αγορές των μεταφορών αυτών, δεν περιλαμβάνουν ομοιόμορφες διαδικασίες εφαρμογής οι οποίες θα καθιστούσαν δυνατή την εγκαθίδρυση Κοινού Ευρωπαϊκού Εναέριου Χώρου (στο εξής: ΚΕΕΧ), πολυμερούς χαρακτήρα, επί των υφισταμένων βάσεων.

Η Επιτροπή διευκρινίζει ότι διαπραγματεύθηκε το σχέδιο συμφωνίας βάσει των αρχών που διατυπώθηκαν με τη γνωμοδότηση 1/92, της 10ης Απριλίου 1992 (Συλλογή 1992, σ. I-2821), σχετικά με σχέδιο συμφωνίας για τη δημιουργία του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (στο εξής: ΕΟΧ), και βάσει των οδηγιών διαπραγματεύσεως που εξέδωσε το Συμβούλιο. Λαμβανομένων υπόψη της προοπτικής προσχωρήσεως στην Κοινότητα καθενός από τα συνδεδεμένα κράτη και της απουσίας θεσμικών διασυνδέσεων, όπως αυτών που δημιουργήθηκαν στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ζώνης Ελευθέρων Συναλλαγών (στο εξής: ΕΖΕΣ), δεν ήταν ρεαλιστικό, κατά την άποψη της Επιτροπής, να εξεταστεί το ενδεχόμενο της δημιουργίας μιας χωριστής δομής εποπτείας ή δικαιοδοσίας παρόμοιας με τον «διπλό πυλώνα» του ΕΟΧ.

Στην αίτηση γνωμοδοτήσεως, η Επιτροπή προβαίνει στη συνέχεια στην ανάλυση των διατάξεων του σχεδίου σχετικά με τους κανόνες του ανταγωνισμού, των διατάξεων που σκοπούν στη διασφάλιση της συμβατής με τη Συνθήκη εφαρμογής και ερμηνείας της Συμφωνίας ΚΕΕΧ και των διατάξεων σχετικά με τη ρύθμιση των διαφορών.

Υπενθυμίζοντας ότι το Δικαστήριο δέχθηκε ότι η Κοινότητα μπορεί να συνάπτει διεθνείς συμφωνίες στον τομέα των κανόνων περί ανταγωνισμού (προμηνημονευθείσα γνωμοδότηση 1/92, σκέψη 40), η Επιτροπή υποστηρίζει ότι η κατανομή αρμοδιοτήτων εντός της Κοινότητας δεν θίγεται από το σχέδιο. Οι εξουσίες της Επιτροπής επεκτείνονται απλώς στον τομέα των συναλλαγών με τα συμβαλλόμενα κράτη.

Η ομοιομορφία της εφαρμογής των διατάξεων της Συμφωνίας ΚΕΕΧ και των κοινοτικών κανόνων εξασφαλίζεται επομένως, κατά την άποψη της Επιτροπής, με τη δημιουργία «ενιαίου πυλώνα», που συνίσταται στην ανάθεση της εφαρμογής των κανόνων της εν λόγω συμφωνίας και των παραρτημάτων της σε μια και την αυτή οντότητα, ήτοι στην Επιτροπή, η οποία διαθέτει, στο πλαίσιο της εφαρμογής των κανόνων του ανταγωνισμού και των λοιπών κανόνων που διέπουν τις αεροπορικές μεταφορές, εξίσου εκτεταμένες εξουσίες έναντι των συμβαλλομένων κρατών και έναντι των κρατών μελών.

Η Επιτροπή προβάλλει επιπλέον ότι στο Δικαστήριο απονέμεται, δυνάμει του άρθρου 17, παράγραφος 3, του σχεδίου, η αποκλειστική αρμοδιότητα ελέγχου της νομιμότητας των αποφάσεων των οργάνων της Κοινότητας οι οποίες λαμβάνονται βάσει της Συμφωνίας ΚΕΕΧ. Το Δικαστήριο δέχθηκε άλλωστε ότι επιτρέπεται να του απονεμηθούν νέες αρμοδιότητες βάσει διεθνούς συμφωνίας, υπό την προϋπόθεση ότι οι

αρμοδιότητες αυτές δεν αλλοιώνουν τη φύση του έργου του, όπως το εννοεί η Συνθήκη (προμνημονευθείσα γνωμοδότηση 1/92, σκέψη 32). Το έργο αυτό δεν αλλοιώνεται, κατά την άποψη της Επιτροπής, με τη διεύρυνση του ελέγχου της νομιμότητας, δεδομένου ότι το Δικαστήριο δέχθηκε ήδη ότι είναι αρμόδιο να αποφαινεται επί αιτήσεως ακυρώσεως κάθε πράξεως κοινοτικού οργάνου που παράγει έννομα αποτελέσματα, ανεξαρτήτως της νομικής της βάσεως (απόφαση της 2ας Μαρτίου 1994, C-316/91, Κοινοβούλιο κατά Συμβουλίου, Συλλογή 1994, σ. I-625, σκέψεις 8 και 9).

Στους τομείς στους οποίους η Συμφωνία ΚΕΕΧ δεν απονέμει αρμοδιότητα λήψεως αποφάσεων στα κοινοτικά όργανα, με το άρθρο 23 του σχεδίου επιδιώκεται η διασφάλιση της ομοιογενούς ερμηνείας των σχετικών διατάξεων της συμφωνίας και των κοινοτικών κανόνων.

Το άρθρο 23, παράγραφος 1, του σχεδίου διασφαλίζει, κατά την άποψη της Επιτροπής, την αυτονομία της κοινοτικής έννομης τάξεως, επιβάλλοντας την υποχρέωση ερμηνείας της Συμφωνίας ΚΕΕΧ σύμφωνα με τις αποφάσεις της Επιτροπής και του Δικαστηρίου που εκδόθηκαν πριν από την υπογραφή της συμφωνίας και επιφορτίζοντας τη Μικτή Επιτροπή να καθορίζει κατά τρόπο συμβατό προς τη νομολογία του Δικαστηρίου τις συνέπειες των αποφάσεων της Επιτροπής και του Δικαστηρίου που έπονται της υπογραφής της συμφωνίας.

Η Επιτροπή επισημαίνει ότι το άρθρο 23, παράγραφος 2, του σχεδίου παρέχει τη δυνατότητα στα δικαστήρια των συμβαλλόμενων κρατών να ζητούν από το Δικαστήριο να «αποφανθεί» κατά τρόπο ανάλογο προς τον προβλεπόμενο στο άρθρο 234 ΕΚ. Αυτή η διάταξη του σχεδίου, που είναι σύμφωνη με

την προενταξιακή στρατηγική των συνδεδεμένων κρατών, λαμβάνει επίσης υπόψη τη σκέψη 33 της προμνημονευθείσας γνωμοδοτήσεως 1/92, κατά την οποία η διδόμενη από το Δικαστήριο ερμηνεία πρέπει να είναι δεσμευτική.

Η Επιτροπή παρατηρεί ότι, δυνάμει του πρωτοκόλλου αριθ. 4 του σχεδίου, τα συμβαλλόμενα κράτη έχουν τη δυνατότητα επιλογής μεταξύ της υποχρεωτικής και της προαιρετικής παραπομπής στο Δικαστήριο, το οποίο έκρινε ωστόσο ότι τέτοια ελευθερία δεν εγείρει αντιρρήσεις αρχής (γνωμοδότηση 1/91, της 14ης Δεκεμβρίου 1991, Συλλογή 1991, σ. I-6079, σκέψη 60). Επιπλέον, τα συμβαλλόμενα μέρη οφείλουν να διαβιβάζουν στη Μικτή Επιτροπή κάθε απόφαση δικαστηρίου δικάζοντος σε τελευταίο βαθμό το οποίο δεν δύναται να αποταθεί στο Δικαστήριο, η δε Μικτή Επιτροπή οφείλει στις περιπτώσεις αυτές να λαμβάνει θέση κατά τρόπο διασφαλίζοντα την ομοιογενή ερμηνεία της Συμφωνίας ΚΕΕΧ.

Η Επιτροπή εκτιμά ότι η δημιουργία «ενιαίου πυλώνα» και η απονεμόμενη στο Δικαστήριο αρμοδιότητα ερμηνείας μειώνουν τον κίνδυνο διαφορών περί την εφαρμογή της Συμφωνίας ΚΕΕΧ. Στην περίπτωση ωστόσο κατά την οποία θα ανέκυπταν τέτοιες διαφορές, το άρθρο 27 του σχεδίου προβλέπει τη ρύθμισή τους κατά τρόπο σύμφωνο προς τις σκέψεις 23 και 24 της προμνημονευθείσας γνωμοδοτήσεως 1/92. Συγκεκριμένα, η Μικτή Επιτροπή λαμβάνει στο πλαίσιο αυτό αποφάσεις οι οποίες ουδόλως θίγουν τη νομολογία του Δικαστηρίου. Επιπλέον, σε περίπτωση μη εξευρέσεως λύσεως, τα ενδιαφερόμενα μέρη μπορούν να προσφύγουν ενώπιον του Δικαστηρίου, η απόφαση του οποίου είναι, σύμφωνα με το σχέδιο, εκτελεστική και τελεσίδικη.

Η Επιτροπή υποστηρίζει κατά συνέπεια ότι οι τρεις αρμοδιότητες που απονέμονται στο Δικαστήριο από το σχέδιο, ήτοι ο έλεγχος της νομιμότητας, η ερμηνεία και η ρύθμιση των διαφορών, εξαλείφουν κάθε δυνατότητα αποκλίσεως ή συγκρούσεως μεταξύ της νομολογίας του Δικαστηρίου και της ερμηνείας της Συμφωνίας ΚΕΕΧ. Για να αποφευχθεί εντούτοις κάθε νομική αβεβαιότητα και από σεβασμό προς τον ρόλο του Δικαστηρίου, η Επιτροπή υπέβαλε αίτηση γνωμοδοτήσεως επί του συμβατού με τη Συνθήκη του προβλεπόμενου στο σχέδιο συστήματος νομικής εποπτείας και ειδικότερα του άρθρου 23, παράγραφοι 2 και 3, του σχεδίου.

Η Δανική Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι το προτεινόμενο με το σχέδιο καθεστώς εποπτείας ουδέν πρόβλημα εγείρει από την άποψη του κοινοτικού δικαίου. Αναφερόμενη στις αποκαλούμενες υποθέσεις «ανοικτών ουρανών», οι οποίες είναι εκκρεμείς ενώπιον του Δικαστηρίου, αμφισβητεί εντούτοις την εκ μέρους της Επιτροπής παρουσίαση της καταστάσεως της εναρμονίσεως που έχει πραγματοποιηθεί στον τομέα των αεροπορικών μεταφορών. Η Δανική Κυβέρνηση είναι της γνώμης ότι δεν επιτεύχθηκε πλήρης εναρμόνιση στον εν λόγω τομέα και εκφράζει την ελπίδα ότι η απάντηση του Δικαστηρίου επί της αιτήσεως γνωμοδοτήσεως δεν θα προδικάζει την επίλυση των ανωτέρω υποθέσεων.

Η Ελληνική Κυβέρνηση εγκρίνει το προβλεπόμενο στο σχέδιο δικαιοδοτικό σύστημα, αλλά εκτιμά ότι, συναφώς, ορισμένες διατάξεις ενδέχεται να είναι νομικά ασαφείς ή να υποκρύπτουν μη συμβατό χαρακτήρα προς τη Συνθήκη. Στηριζόμενη στις προμνημονευθείσες γνωμοδοτήσεις 1/91 και 1/92, η Ελληνική Κυβέρνηση προβάλλει ότι τα δύο καθοριστικά κριτήρια για την εκτίμηση του προς τη Συνθήκη συμβατού αυτής της πλευ-

ράς του σχεδίου είναι η μη προσβολή της αυτονομίας της κοινοτικής έννομης τάξεως και η μη αλλοίωση του έργου του Δικαστηρίου, που συνίσταται στη λήψη δεσμευτικών αποφάσεων.

Το όργανο το οποίο διασφαλίζει κατά κύριο λόγο την ομοιόμορφη εφαρμογή της Συμφωνίας ΚΕΕΧ είναι, κατά την άποψη της Ελληνικής Κυβερνήσεως, η Μικτή Επιτροπή. Πρέπει επομένως να εκτιμηθεί κατ' ουσίαν το συμβατό των αποφάσεών της με τα δύο ανωτέρω κριτήρια.

Όσον αφορά το άρθρο 23, παράγραφος 1, του σχεδίου, η Ελληνική Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι η αυτονομία της κοινοτικής έννομης τάξεως διασφαλίζεται, προκειμένου για τις αποφάσεις που η Μικτή Επιτροπή μπορεί να κληθεί να λάβει για να καθορίσει τις συνέπειες των μελλουσών αποφάσεων του Δικαστηρίου, εκ του ότι η επιτροπή αυτή είναι ρητώς υποχρεωμένη να ευθυγραμμίζεται με τη νομολογία του Δικαστηρίου. Το μόνο ενδεχόμενο πρόβλημα θα μπορούσε να προκύψει εκ του ότι η διάταξη αυτή επιτρέπει στη Μικτή Επιτροπή να παρέμβει μόνον κατόπιν αιτήσεως ενός των συμβαλλομένων μερών και εκ του ότι, στην περίπτωση αυτή, είναι πιθανόν να μη μπορέσει να λάβει απόφαση η εν λόγω επιτροπή ελλείψει συμφωνίας των μελών της. Ουδεμία πρόβλεψη υπάρχει όμως στο σχέδιο για τέτοια περίπτωση, πλην της γενικής διαδικασίας ρυθμίσεως των διαφορών. Θα μπορούσε να αντιμετωπιστεί η δυνατότητα ρητής παραπομπής παρόμοιας με την προβλεπόμενη στο άρθρο 23, παράγραφος 3, του σχεδίου ή με την περιλαμβανόμενη στο άρθρο 105 της Συμφωνίας για τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο, της 2ας Μαΐου 1992 (ΕΕ 1994, L 1, σ. 3, στο εξής: Συμφωνία ΕΟΧ).

Η Ελληνική Κυβέρνηση προβάλλει, αναφορικά με την προβλεπόμενη στο άρθρο 23, παράγραφοι 2 και 3, του σχεδίου διαδικασία προδικαστικής παραπομπής, ότι η παρεχόμενη στα συμβαλλόμενα κράτη διακριτική ευχέρεια όσον αφορά την εκ μέρους των εθνικών δικαστηρίων τους παραπομπή υποθέσεων στο Δικαστήριο είναι ανάλογη προς την παρεχόμενη από το άρθρο 107 της Συμφωνίας ΕΟΧ, την οποία το Δικαστήριο έκρινε συμβατή με τη Συνθήκη. Παραπέμποντας στο πρωτόκολλο αριθ. 4 του σχεδίου, το άρθρο 23, παράγραφος 2, του σχεδίου επιβάλλει πάντως όρια στην ευχέρεια των συμβαλλομένων κρατών, πράγμα το οποίο δεν μπορεί να εγείρει α ριοιζι ζητήματα παραδεκτού. Πρέπει ωστόσο να επισημανθεί ότι η ευχέρεια η οποία προβλέπεται στο άρθρο 23, παράγραφος 2, και στο πρωτόκολλο αριθ. 4 του σχεδίου δεν επιτρέπει στα συμβαλλόμενα κράτη να επιβάλουν την υποχρέωση προδικαστικής παραπομπής στα δικαστήριά τους ή σε ορισμένα από αυτά διότι, εν πάση περιπτώσει, τα δικαστήρια αυτά αποτείνονται στο Δικαστήριο μόνον αν εκτιμούν ότι η απόφασή του είναι αναγκαία για την έκδοση της δική τους αποφάσεως. Προβλέπεται συνεπώς μόνον προαιρετική προδικαστική παραπομπή. Αυτό δεν συνιστά λόγο μη συμβατού, εφόσον οι απαντήσεις του Δικαστηρίου είναι δεσμευτικές, αλλά θα έπρεπε ενδεχομένως να συμπληρωθεί η απαρίθμηση των δυνατοτήτων που παρέχονται στα συμβαλλόμενα κράτη.

Επιπλέον, το σύστημα αυτό καθιστά δυνατή την έκδοση αποκλινουσών αποφάσεων από τα εθνικά δικαστήρια που δεν έκριναν αναγκαίο να ζητήσουν από το Δικαστήριο την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως. Η υποχρέωση διαβιβάσεως των αποφάσεων στη Μικτή Επιτροπή, η οποία προκύπτει από το άρθρο 23, παράγραφος 3, του σχεδίου, εφαρμόζεται όμως μόνο στις περιπτώσεις των δικαζόντων σε τελευταίο βαθμό δικα-

στηρίων τα οποία «δεν δύνανται να αποταθούν στο Δικαστήριο», πράγμα το οποίο δεν καλύπτει σαφώς την περίπτωση των δικαστηρίων τα οποία αποφάσισαν να μην αποταθούν στο Δικαστήριο, ενώ θα μπορούσαν να το πράξουν. Η περίπτωση αυτή δεν μπορεί να καλυφθεί από άλλες διατάξεις και θα έπρεπε να προβλεφθεί στην εν λόγω παράγραφο.

Εκτός αυτού, η σύνδεση της προβλεπόμενης στο άρθρο 23, παράγραφος 3, του σχεδίου διαδικασίας παραπομπής στη Μικτή Επιτροπή με την προβλεπόμενη στο άρθρο 27 διαδικασία στερείται σαφήνειας, κατά την άποψη της Ελληνικής Κυβερνήσεως, ειδικότερα όσον αφορά το χρονικό σημείο έναρξεως της προθεσμίας στην οποία αναφέρονται οι δύο αυτές διατάξεις.

Η Ελληνική Κυβέρνηση υποστηρίζει τέλος ότι η αρχή του σεβασμού της νομολογίας του Δικαστηρίου θα έπρεπε, ως γενική διάταξη, να διατυπώνεται στο άρθρο 27, παράγραφος 1, του σχεδίου και όχι στις παραγράφους του άρθρου αυτού που αναφέρονται στα στάδια της διαδικασίας. Όσον αφορά την παρεχόμενη στο Δικαστήριο αρμοδιότητα για τη ρύθμιση των διαφορών από το άρθρο 27, παράγραφος 3, του σχεδίου, είναι συμβατή, κατά την άποψη της Ελληνικής Κυβερνήσεως, με το άρθρο 234 ΕΚ σε συνδυασμό με το άρθρο 239 ΕΚ, έστω και αν τα εμπλεκόμενα στη διαφορά μέρη δεν είναι κράτη μέλη της Κοινότητας, εφόσον οι λαμβανόμενες αποφάσεις έχουν δεσμευτικό χαρακτήρα.

Κατά την Ισπανική Κυβέρνηση, το άρθρο 23, παράγραφοι 2 και 3, του σχεδίου μπορεί να θεωρηθεί συμβατό με τη Συνθήκη.

Οι συνδυασμένες διατάξεις του άρθρου 23, παράγραφος 2, και του πρωτοκόλλου αριθ. 4 του σχεδίου εισάγουν διαδικασία προδικαστικής παραπομπής η οποία είναι μεν προαιρετικής φύσεως, αλλά δημιουργεί την υποχρέωση για το εθνικό δικαστήριο να εφαρμόσει τη νομολογία του Δικαστηρίου. Υφίσταται πάντως μια αντίφαση, κατά την άποψη της Ισπανικής Κυβερνήσεως, η οποία θα ήταν σκόπιμο να εξαλειφθεί, μεταξύ του άρθρου 23, παράγραφος 2, και του πρωτοκόλλου αριθ. 4 του σχεδίου, δεδομένου ότι στο εν λόγω άρθρο μνημονεύεται μόνον η δυνατότητα υποβολής ερωτημάτων σχετικά με την ερμηνεία, ενώ το πρωτόκολλο αριθ. 4 αναφέρεται επίσης σε ερωτήματα αναφορικά με το κύρος.

Η δυνατότητα παροχής, στα δικαστήρια κρατών που δεν είναι μέλη της Κοινότητας, του δικαιώματος υποβολής προδικαστικών ερωτημάτων στο Δικαστήριο κρίθηκε ήδη συμβατή με τη Συνθήκη από το Δικαστήριο με τις προμνημονευθείσες γνωμοδοτήσεις 1/91 και 1/92, όπως και η παρεχόμενη στα συμβαλλόμενα μέρη ευχέρεια να επιτρέπουν ή όχι στα δικαστήριά τους να ζητούν από το Δικαστήριο την έκδοση προδικαστικής απόφασης. Πρέπει πάντως οι απαντήσεις του Δικαστηρίου να έχουν δεσμευτικό χαρακτήρα, πράγμα που διασφαλίζεται εν προκειμένω από τον τίτλο 1, παράγραφος 1, του πρωτοκόλλου αριθ. 4.

Η Ισπανική Κυβέρνηση είναι της γνώμης ότι η διατύπωση του άρθρου 23, παράγραφος 3, του σχεδίου, που αναφέρεται στην περίπτωση αποκλίνουσας νομολογίας μεταξύ δικάζοντος σε τελευταίο βαθμό δικαστηρίου συμβαλλομένου κράτους και του Δικαστηρίου και που θα έπρεπε να αναγνωσθεί σε συνδυασμό με το άρθρο 27 του σχεδίου, στο οποίο παραπέμπει, μπορεί να θεωρηθεί, ως έχει, συμβατή με τη Συνθήκη, αλλά στερείται σαφήνειας και θα μπορούσε να βελτιωθεί σε

ένα σημείο. Συγκεκριμένα, στο άρθρο 23, παράγραφος 3, του σχεδίου δεν διευκρινίζεται ότι, στην υπό εξέταση περίπτωση, η Μικτή Επιτροπή είναι υποχρεωμένη να σέβεται τη νομολογία του Δικαστηρίου. Μόνον στην περίπτωση κατά την οποία η Μικτή Επιτροπή δεν καταλήγει στην εξεύρεση λύσεως μπορεί να εφαρμοστεί το άρθρο 27 του σχεδίου και μόνον η διάταξη αυτή προβλέπει ότι οι αποφάσεις της Μικτής Επιτροπής δεν μπορούν να θιγούν τη νομολογία του Δικαστηρίου. Για την εξασφάλιση σαφήνειας, θα έπρεπε να διευκρινιστεί επίσης στο άρθρο 23, παράγραφος 3, του σχεδίου ότι, όταν η Μικτή Επιτροπή επιλαμβάνεται της περιπτώσεως αποκλίνουσας νομολογίας, η απόφασή της πρέπει να σέβεται τη νομολογία του Δικαστηρίου.

Η Ιταλική Κυβέρνηση αμφισβητεί τον ισχυρισμό της Επιτροπής ότι, εφόσον η Συμφωνία ΕΟΧ χρησίμευσε ως πρότυπο των άρθρων 23 και 27 του σχεδίου, αυτά είναι κατ' ανάγκη συμβατά με τη Συνθήκη. Συγκεκριμένα, κατά την εν λόγω κυβέρνηση, το Δικαστήριο δέχθηκε το σύστημα που επελέγη στη Συμφωνία ΕΟΧ με επιφυλάξεις και λαμβανομένου υπόψη του ειδικού συνολικού πλαισίου της συμφωνίας αυτής, το οποίο διαφέρει από εκείνο του σχεδίου.

Ο προβλεπόμενος στο σχέδιο έλεγχος της εφαρμογής της Συμφωνίας ΚΕΕΧ είναι καθαρά πολιτικής και όχι δικαιοδοτικής φύσεως. Η Μικτή Επιτροπή είναι όργανο διπλωματικού χαρακτήρα, επιφορτισμένο να καθορίζει τις συνέπειες των αποφάσεων του Δικαστηρίου, να διασφαλίζει την ομοιογενή ερμηνεία της συμφωνίας και να ρυθμίζει τις διαφορές. Η άσκηση των αρμοδιοτήτων αυτών σε ουδένα έλεγχο υπόκειται, κατά την Ιταλική Κυβέρνηση, οι δε ισχύουσες διαδικασίες δεν καθορίζονται κατά τον προσή-

κοντα τρόπο. Η απλή υπόμνηση της υποχρέωσης της Μικτής Επιτροπής να συμμορφώνεται προς τη νομολογία του Δικαστηρίου έχει απλώς δηλωτικό χαρακτήρα.

Οι αρμοδιότητες ελέγχου του Δικαστηρίου είναι απεναντίας περιορισμένες, εξαιρουμένου του ελέγχου της νομιμότητας των πράξεων των κοινοτικών οργάνων που λαμβάνονται βάσει της Συμφωνίας ΚΕΕΧ. Μόνο οι προ της υπογραφής της εν λόγω συμφωνίας αποφάσεις του Δικαστηρίου είναι δεσμευτικές. Η προδικαστική αρμοδιότητα του εξαρτάται αποκλειστικά, κατά την Ιταλική Κυβέρνηση, από τη βούληση των συμβαλλομένων κρατών, το δε κύρος των εκδιδόμενων κατά τη διαδικασία αυτή αποφάσεων του Δικαστηρίου δεν διευκρινίζεται, αντίθετα προς τους ισχυρισμούς της Επιτροπής. Η ερμηνεία που γίνεται δεκτή από το Δικαστήριο επιβάλλεται μεν στο αιτούν δικαστήριο, αλλά δεν μπορεί να είναι δεσμευτική για τα δικαστήρια των συμβαλλομένων κρατών που δέχονται την προδικαστική αρμοδιότητα του Δικαστηρίου μόνον μέσω της ενδεχόμενης παρεμβάσεως της Μικτής Επιτροπής, αντίθετα προς τις αποφάσεις που εκδίδονται κατ' εφαρμογήν του άρθρου 234 ΕΚ.

Πρόκειται συνεπώς, κατά την Ιταλική Κυβέρνηση, για τρόπο ελέγχου αρχαϊκό και ξένο προς την ήδη καθιερωμένη κοινοτική παράδοση.

Ειδικότερα, η Ιταλική Κυβέρνηση αμφισβητεί τρεις πλευρές του σχεδίου.

Κατ' αρχάς, το άρθρο 23, παράγραφος 1, του σχεδίου περιορίζεται στην πρόβλεψη ότι οι αποφάσεις της Μικτής Επιτροπής για τον καθορισμό των συνεπειών των μεταγενέστερων της υπογραφής της Συμφωνίας ΚΕΕΧ αποφάσεων πρέπει να είναι σύμφωνες με τη νομολογία του Δικαστηρίου. Το Δικαστήριο όμως διατύπωσε επιφυλάξεις αναφορικά με τις αντίστοιχες διατάξεις της Συμφωνίας ΕΟΧ, ειδικότερα αναφορικά με τη διάκριση μεταξύ νέας και παλαιάς νομολογίας (προμνημονευθείσα γνωμοδότηση 1/91, σκέψη 26), καθώς και αναφορικά με την τήρηση ορισμένων ουσιωδών στοιχείων της νομολογίας (προμνημονευθείσα γνωμοδότηση 1/91, σκέψη 28). Ομοίως, το Δικαστήριο ήρε τις επιφυλάξεις του αναφορικά με τις διατάξεις του άρθρου 105 της Συμφωνίας ΕΟΧ, το οποίο εισήχθη μετά την έκδοση της προμνημονευθείσας γνωμοδότησεως 1/91 και επιφορτίζει μια επιτροπή να διασφαλίζει την ομοιογένεια της ερμηνείας της συμφωνίας αυτής, μόνον λόγω της υπάρξεως της «συμφωνίας σε πρακτικά για το άρθρο 105» η οποία επιβάλλει στην επιτροπή αυτή να μη θίγει με τις αποφάσεις της τη νομολογία του Δικαστηρίου (προμνημονευθείσα γνωμοδότηση 1/92, σκέψεις 22 έως 25).

Οι προβλεπόμενες στο άρθρο 23, παράγραφος 1, του σχεδίου προϋποθέσεις παρεμβάσεως της Μικτής Επιτροπής είναι, κατά την άποψη της Ιταλικής Κυβερνήσεως, ασαφείς και μη αυστηρές, δεδομένου ότι η επιτροπή αυτή ενεργεί κατόπιν αιτήσεως συμβαλλομένου μέρους, η χρήση του όρου «συνέπειες» της απονέμει σχεδόν διακριτική εξουσία να παρεμβαίνει ή όχι, η δε απαιτούμενη ομοφωνία καθιστά δυσχερή την άσκηση των εξουσιών της. Απεναντίας, αν η εν λόγω επιτροπή μπορούσε να παρεμβαίνει προληπτικά, αυτό θα συνιστούσε σοβαρή εγγύηση.

Η Ιταλική Κυβέρνηση παρατηρεί κατόπιν ότι η απόδοση στην ιταλική γλώσσα του

άρθρου 23, παράγραφος 2, του σχεδίου περιλαμβάνει μια εκπληρσούσα διατύπωση όσον αφορά τον δεσμευτικό χαρακτήρα των προδικαστικών αποφάσεων του Δικαστηρίου. Συγκεκριμένα, με την προμνημονευθείσα γνωμοδότηση 1/91 είχε κριθεί μη συμβατό με τη Συνθήκη το γεγονός ότι μπορούσε να ζητηθεί από το Δικαστήριο να «αποφανθεί» (*di pronunciarsi*) επί ερμηνευτικού ζητήματος. Με την προμνημονευθείσα γνωμοδότηση 1/92 έγινε απεναντίας δεκτός ο δεσμευτικός χαρακτήρας μιας αιτήσεως λήψεως «αποφάσεως» (*decisione*). Στην απόδοση του σχεδίου στην ιταλική γλώσσα δεν χρησιμοποιείται όμως ο όρος «*decisione*», αλλά η έκφραση «*di pronunciarsi*».

Τέλος, οι διαδικασίες που προβλέπονται στα άρθρα 23, παράγραφος 3, και 27 του σχεδίου σχετικά με τον ρόλο της Μικτής Επιτροπής προσεγγίζουν κατά πολύ τις περιλαμβανόμενες στα άρθρα 105 και 111 της Συμφωνίας ΕΟΧ διαδικασίες, τις οποίες το Δικαστήριο έκρινε συμβατές προς τη Συνθήκη με την προμνημονευθείσα γνωμοδότηση 1/92. Γεννάται πάντως η απορία για ποιον λόγο στο άρθρο 27, παράγραφος 2, του σχεδίου προβλέπεται ότι οι αποφάσεις της εν λόγω επιτροπής «δεν θίγουν τη νομολογία του Δικαστηρίου», ενώ στο άρθρο 23, παράγραφος 1, του σχεδίου διατυπώνεται η αυστηρότερη απαίτηση να λαμβάνονται αποφάσεις «σύμφωνες με τη νομολογία του Δικαστηρίου». Η πρώτη διατύπωση εγγυάται απλώς την αυτονομία του κοινοτικού δικαίου. Η δεύτερη διασφαλίζει το κύρος των αποφάσεων του Δικαστηρίου και πρέπει να χρησιμοποιηθεί σε αμφότερες τις περιπτώσεις.

Κατά την Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, το προβλεπόμενο στο σχέδιο σύστημα δικαιοδοτικού ελέγχου και ρυθμίσεως των διαφορών, συμπεριλαμβανομένου του άρθρου 23, παράγραφοι 2 και 3, του σχεδίου, είναι συμβατό με τη Συνθήκη, όπως αυτή

ερμηνεύθηκε από το Δικαστήριο με τις προμνημονευθείσες γνωμοδοτήσεις 1/91 και 1/92.

Ο ρόλος της Επιτροπής κατά την εφαρμογή των κανόνων του ανταγωνισμού και άλλων προβλεπόμενων στη Συμφωνία ΚΕΕΧ κανόνων είναι, κατά την άποψη της Κυβερνήσεως του Ηνωμένου Βασιλείου, συμβατός με την αρχή την οποία διατύπωσε το Δικαστήριο στις σκέψεις 40 και 41 της προμνημονευθείσας γνωμοδοτήσεως 1/92, σύμφωνα με την οποία είναι δυνατό να απονέμονται με διεθνή σύμβαση αρμοδιότητες στην Κοινότητα και στα όργανά της στον τομέα του ανταγωνισμού, εφόσον η απονομή αυτή δεν αλλοιώνει τις προβλεπόμενες στη Συνθήκη αρμοδιότητές τους. Συγκεκριμένα, οι κανόνες της Συμφωνίας ΚΕΕΧ που απόκειται στην Επιτροπή να εφαρμόζει είναι πανομοιότυποι με εκείνους οι οποίοι περιλαμβάνονται στο πρωτογενές και παράγωγο κοινοτικό δίκαιο.

Επιπλέον, ο δικαιοδοτικός έλεγχος των πράξεων που θεσπίζει η Επιτροπή με αυτή τη νομική βάση διενεργείται αποκλειστικά από το Δικαστήριο, πράγμα που δεν έχει τόσο ως συνέπεια να απονέμεται στο Δικαστήριο μια αρμοδιότητα την οποία διαθέτει εν πάση περιπτώσει, όσο να απαγορεύεται σε κάθε άλλο δικαστήριο συμβαλλομένου μέρους να παρεμβαίνει στον έλεγχο αυτό. Ο δικαιοδοτικός έλεγχος των πράξεων των αρμόδιων κοινοτικών οργάνων είναι συνεπώς, κατά την Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, ο ίδιος, είτε τα όργανα αυτά εφαρμόζουν τους κανόνες της Συμφωνίας ΚΕΕΧ είτε τους αντίστοιχους κοινοτικούς κανόνες.

Όσον αφορά τις αποφάσεις της Επιτροπής και του Δικαστηρίου που είναι προγενέστερες της ημερομηνίας υπογραφής της Συμφωνίας ΚΕΕΧ, το γεγονός ότι επιβάλλονται αυτομάτως, δυνάμει του άρθρου 23,

παράγραφος 1, του σχεδίου, κατά την ερμηνεία και την εφαρμογή της συμφωνίας αυτής αποτελεί, κατά την άποψη της Κυβερνήσεως του Ηνωμένου Βασιλείου, αναγκαία αλλά όχι επαρκή προϋπόθεση για τη διασφάλιση της εναρμονίσεως μεταξύ των δύο συστημάτων κανόνων.

Όσον αφορά τις μεταγενέστερες της υπογραφής της συμφωνίας αποφάσεις, το γεγονός ότι η Μικτή Επιτροπή οφείλει να καθορίζει τις συνέπειές τους σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου, απαίτηση αυστηρότερη από εκείνη που προκύπτει από το άρθρο 105 της Συμφωνίας ΕΟΧ, εγγυάται, κατά την άποψη της Κυβερνήσεως του Ηνωμένου Βασιλείου, την αρμονική εξέλιξη των δύο συστημάτων κανόνων και είναι επομένως συμβατό με τη Συνθήκη.

Η απονεμόμενη στο Δικαστήριο αρμοδιότητα από το άρθρο 23, παράγραφος 2, του σχεδίου να αποφαινεται επί των ερωτημάτων που του υποβάλλουν τα δικαστήρια συμβαλλομένου κράτους δεν εγείρει αντιρρήσεις εφόσον, αφενός, είναι σαφές ότι η απόφαση την οποία εκδίδει το Δικαστήριο προς τον σκοπό αυτό είναι δεσμευτική (βλ. την προμνημονευθείσα γνωμοδότηση 1/92, σκέψη 37) και, αφετέρου, η παρεχόμενη στα συμβαλλόμενα κράτη ελευθερία να επιτρέπουν ή όχι στα δικαστήριά τους να υποβάλλουν ερωτήματα στο Δικαστήριο δεν είναι καθεαυτή κατακριτέα (βλ. την προμνημονευθείσα γνωμοδότηση 1/91, σκέψη 60).

Όσον αφορά την αρμοδιότητα η οποία απονέμεται στη Μικτή Επιτροπή από το άρθρο 23, παράγραφος 3, του σχεδίου, να ενεργεί «κατά τρόπον ώστε να διασφαλίζει την ομοιογενή ερμηνεία» της Συμφωνίας ΚΕΕΧ όταν απόφαση δικαστηρίου συμβαλλομένου μέρους αποκλίνει από τη νομολογία του Δικαστηρίου, η Κυβέρνηση του Ηνωμέ-

νου Βασιλείου υποστηρίζει ότι εφόσον το ενδεχόμενο νομολογιακής αποκλίσεως δεν είναι ικανό να συνεπάγεται το μη συμβατό μας συμφωνίας με τη Συνθήκη (προμνημονευθείσα γνωμοδότηση 1/91, σκέψη 60), το ίδιο ισχύει κατά μείζονα λόγο όσον αφορά διατάξεις εισαχθείσες για τη διόρθωση των συνεπειών τέτοιου ενδεχόμενου. Επιπλέον, λαμβανομένου υπόψη του άρθρου 23, παράγραφος 1, του σχεδίου, η υποχρέωση της Μικτής Επιτροπής να ενεργεί «κατά τρόπον ώστε να διασφαλίζει την ομοιογενή ερμηνεία» της Συμφωνίας ΚΕΕΧ δεν μπορεί να εκληφθεί υπό άλλη έννοια παρά ως απαίτηση να είναι σύμφωνη με τη νομολογία του Δικαστηρίου κάθε ενέργεια της επιτροπής αυτής. Κατά την άποψη της Κυβερνήσεως του Ηνωμένου Βασιλείου, το άρθρο 23, παράγραφος 3, του σχεδίου είναι συνεπώς συμβατό με τη Συνθήκη.

Όσον αφορά τη ρύθμιση των διαφορών, η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου παρατηρεί ότι οι διατάξεις του άρθρου 27 του σχεδίου σχετικά με τη Μικτή Επιτροπή είναι παρόμοιες με τις διατάξεις του άρθρου 111 της Συμφωνίας ΕΟΧ οι οποίες, όπως έκρινε το Δικαστήριο, «δεν θίγουν τη δεσμευτικότητα της νομολογίας του Δικαστηρίου και την αυτονομία της κοινοτικής έννομης τάξης» (προμνημονευθείσα γνωμοδότηση 1/92, σκέψη 29). Οι διατάξεις του εν λόγω άρθρου 27 με τις οποίες απονέμεται αρμοδιότητα στο Δικαστήριο είναι επίσης, κατά την άποψη της Κυβερνήσεως του Ηνωμένου Βασιλείου, συμβατές με τη Συνθήκη, όπως έκρινε ήδη το Δικαστήριο για ανάλογες διατάξεις (προμνημονευθείσα γνωμοδότηση 1/92, σκέψεις 33 και 35).

Το Κοινοβούλιο εκτιμά ότι το προβλεπόμενο στο σχέδιο σύστημα νομικής εποπτείας είναι συμβατό με τη Συνθήκη.

Επισημαίνει ότι, σύμφωνα με το σχέδιο, είναι δυνατό εθνικά δικαστήρια δικάζοντα σε τελευταίο βαθμό να μην είναι υποχρεωμένα να υποβάλλουν προδικαστικά ερωτήματα στο Δικαστήριο, συμπεριλαμβανομένης της περιπτώσεως κατά την οποία τίθεται θέμα κύρους πράξεως θεσπισθείσας βάσει διατάξεων πανομοιότυπων κατ' ουσία με τους κοινοτικούς κανόνες. Υφίσταται συνεπώς, κατά το Κοινοβούλιο, θεωρητικός κίνδυνος αποκλινοσών ερμηνειών.

Ωστόσο, παρατηρεί το Κοινοβούλιο, η παρούσα διαδικασία γνωμοδοτήσεως έχει μόνον ως αντικείμενο την εκτίμηση του συμβατού με τη Συνθήκη. Ενόψει της εκτιμήσεως αυτής, πρέπει κατ' ουσίαν να εξεταστεί αν το σκοπούμενο δικαιοδοτικό σύστημα «μπορεί να διακυβεύσει την αυτονομία της κοινοτικής έννομης τάξης κατά την επιδίωξη των δικών της σκοπών» (προμνημονευθείσα γνωμοδότηση 1/91, σκέψη 30). Το Δικαστήριο έκρινε όμως, αναφορικά με τη Συμφωνία ΕΟΧ, ότι η απουσία υποχρέωσης ορισμένων δικαστηρίων να υποβάλλουν στο Δικαστήριο προδικαστικά ερωτήματα δεν απειλεί την αυτονομία της κοινοτικής έννομης τάξεως.

Το Δικαστήριο έκρινε επίσης ότι οι αποφάσεις του που εκδίδονται επί προδικαστικών ερωτημάτων πρέπει να έχουν δεσμευτικό χαρακτήρα (προμνημονευθείσα γνωμοδότηση 1/91, σκέψη 61). Το Κοινοβούλιο υποστηρίζει ότι αυτός ο δεσμευτικός χαρακτήρας διασφαλίζεται στο σχέδιο, δεδομένου ότι απόφαση εκδιδόμενη επί προδικαστικού ερωτήματος χαρακτηρίζεται ως «απόφαση» (άρθρο 23, παράγραφος 2, του σχεδίου) που πρέπει να εφαρμοστεί (πρωτόκολλο αριθ. 4 του σχεδίου), ότι η Μικτή Επιτροπή, εφόσον επιλαμβάνεται της περιπτώσεως αποκλινοσών αποφάσεων, λαμβάνει αποφάσεις οι οποίες «δεν θίγουν τη νομολογία του Δικαστηρίου» (άρθρο 27, παράγραφος 2,

του σχεδίου), ότι οι αποφάσεις του Δικαστηρίου, όταν επιλαμβάνεται διαφοράς, είναι εκτελεστές και τελεσίδικες (άρθρο 27, παράγραφος 3, του σχεδίου) και ότι η διαδικασία ρυθμίσεως των διαφορών μπορεί να φθάσει μέχρι τη λήψη μέτρων διασφαλίσεως, αν το δικαστήριο του συμβαλλόμενου κράτους εμμένει στην αποκλίνουσα ερμηνεία του (άρθρο 27, παράγραφος 4, του σχεδίου).

Η ανατιθέμενη στη Μικτή Επιτροπή αρμοδιότητα να διασφαλίζει την ομοιογενή ερμηνεία της Συμφωνίας ΚΕΕΧ μπορεί να παραβληθεί προς την αρμοδιότητα της επιτροπής που προβλέπεται στη Συμφωνία ΕΟΧ. Αναφορικά με την τελευταία αυτή συμφωνία, το Κοινοβούλιο διερωτήθηκε σχετικά με την ικανότητα ενός «διοικητικού οργάνου» να εξευρίσκει πρόσφορες λύσεις επί διαφορών που αφορούν νομολογιακές αποκλίσεις. Το Κοινοβούλιο παρατηρεί ότι το Δικαστήριο έκρινε όμως ότι η απονομή τέτοιας αρμοδιότητας στην εν λόγω επιτροπή είναι συμβατή με τη Συνθήκη αν η επιτροπή αυτή υπέχει την υποχρέωση, βάσει διατάξεως δεσμεύουσας τα συμβαλλόμενα μέρη, να μην παραβλέπει τον δεσμευτικό χαρακτήρα των αποφάσεων του Δικαστηρίου στην κοινοτική έννομη τάξη.

Κατά το Κοινοβούλιο, ο ρόλος τον οποίο αναθέτει το σχέδιο στη Μικτή Επιτροπή ούτε τον δεσμευτικό χαρακτήρα της νομολογίας του Δικαστηρίου θίγει ούτε την αυτονομία της κοινοτικής έννομης τάξεως, δεδομένου ότι οι αποφάσεις της επιτροπής αυτής με τις οποίες ερμηνεύεται η Συμφωνία ΚΕΕΧ πρέπει να είναι σύμφωνες με τη νομολογία του Δικαστηρίου (άρθρο 23, παράγραφος 1, του σχεδίου), ότι είναι δεσμευτικές για τα συμβαλλόμενα μέρη (άρθρο 26, παράγραφος 1, του σχεδίου), ότι οι αποφάσεις της επιτροπής αυτής οι οποίες λαμβάνονται στο πλαίσιο της διαδικασίας ρυθμίσεως των διαφορών δεν θίγουν τη νομολογία του Δικασ-

στηρίου (άρθρο 27, παράγραφος 2, του σχεδίου), ότι το Δικαστήριο εκδίδει, βάσει του άρθρου 27, παράγραφος 3, του σχεδίου, εκτελεστές και τελεσίδικες αποφάσεις και ότι, σε περίπτωση αδυναμίας επιλύσεως της διαφοράς, μπορεί να εξεταστεί το ενδεχόμενο καταγγελίας της Συμφωνίας ΚΕΕΧ (άρθρο 27, παράγραφος 4, του σχεδίου).

Το Συμβούλιο εκτιμά ότι η αίτηση γνωμοδότησεως είναι παραδεκτή όσον αφορά τα δύο ζητήματα ουσίας τα οποία θέτει, ήτοι το γενικό ζήτημα του συμβατού του σχεδίου με τις απαιτήσεις της κοινοτικής έννομης τάξεως και το ειδικό ζήτημα του συμβατού του προβλεπόμενου στο σχέδιο συστήματος εμπορείας με τη Συνθήκη. Συγκεκριμένα, το σχέδιο περιλαμβάνει, αφενός, κοινούς κανόνες σκοπούντες στη δημιουργία ενός κοινού εναέριου χώρου με την ολοκλήρωση των αγορών αεροπορικών μεταφορών όλων των συμβαλλομένων μερών, συμπεριλαμβανομένης της Κοινότητας, και, αφετέρου, διατάξεις σκοπούσες στη διασφάλιση της ομοιόμορφης εφαρμογής και ερμηνείας των κανόνων αυτών.

Πρέπει να εξεταστούν οι εγγυήσεις πραγματικής ομοιογένειας του δικαίου εντός του ΚΕΕΧ τις οποίες παρέχει το σχέδιο. Το Συμβούλιο υποστηρίζει συναφώς ότι, όπως και αναφορικά με τη δημιουργία του ΕΟΧ, η ομοιογένεια των κανόνων δικαίου εντός του χώρου αυτού δεν διασφαλίζεται με την ταυτότητα του περιεχομένου ή της διατυπώσεως των διατάξεων του κοινοτικού δικαίου στον τομέα των αεροπορικών μεταφορών και των αντιστοιχών διατάξεων του σχεδίου (προμνημονευθείσα γνωμοδότηση 1/91, σκέψη 22). Συγκεκριμένα, κατά την άποψη του Συμβουλίου, το κοινοτικό δίκαιο, σκοπός

του οποίου είναι η ολοκλήρωση, δεν εντάσσεται στην ίδια έννομη τάξη με τον εν λόγω χώρο, ο οποίος εδράζεται σε λογική συνεργασίας.

Πρέπει συνεπώς να τεθεί το ερώτημα αν οι εισαγόμενοι με το σχέδιο μηχανισμοί συγκλίσεως είναι ικανοί να αντισταθμίσουν αυτή τη διαρθρωτική διαφορά, υπό το φως των προμνησθεισών γνωμοδοτήσεων 1/91 και 1/92. Ο μηχανισμός ολοκληρώσεως της νέας νομοθεσίας των συμβαλλομένων μερών (άρθρο 24 του σχεδίου), η μέθοδος ολοκληρώσεως κατά την οποία επαναλαμβάνεται η διάκριση μεταξύ κανονισμών και οδηγιών (άρθρο 2 του σχεδίου) και ο δεσμευτικός χαρακτήρας των κοινοτικών πράξεων (άρθρο 2 του σχεδίου), καθώς και η δυνατότητα επικλήσεως τους ενώπιον δικαστηρίου (άρθρο 17 του σχεδίου), κατατείνουν, κατά την άποψη του Συμβουλίου, στην ενίσχυση της ομοιογένειας των κανόνων δικαίου βάσει του προτύπου του άρθρου 249 ΕΚ. Δεν αρκούν όμως για τη διασφάλιση αυτής της ομοιογένειας, η οποία εξαρτάται επίσης από τον ικανοποιητικό χαρακτήρα των δικαιοδοτικών μηχανισμών ερμηνείας και εφαρμογής.

Το Δικαστήριο δέχθηκε ότι με διεθνή συμφωνία μπορεί να προβλέπεται η εισαγωγή χωριστού δικαιοδοτικού συστήματος, το οποίο δεσμεύει την Κοινότητα. Όσον αφορά πάντως συμφωνία στην οποία, όπως εν προκειμένω, επαναλαμβάνονται ουσιώδεις διατάξεις της κοινοτικής έννομης τάξεως και η οποία αποσκοπεί στην ομοιόμορφη εφαρμογή των διατάξεων αυτών, ο δικαιοδοτικός μηχανισμός πρέπει να σέβεται τον αποκλειστικό χαρακτήρα της αρμοδιότητας που απονέμεται στο Δικαστήριο από το άρθρο 220 ΕΚ για τη διασφάλιση της τηρήσεως του δικαίου κατά την ερμηνεία και εφαρμογή της Συνθήκης.

Συναφώς, το Συμβούλιο επισημαίνει ότι το σχέδιο δεν δημιουργεί ειδικό δικαστήριο, ότι, όσον αφορά τους προγενέστερους της υπογραφής της συμφωνίας κανόνες του κοινοτικού δικαίου, παρέχει δυνατότητα προδικαστικής παραπομπής, χωριστή από την υποχρέωση παραπομπής που προβλέπει το κοινοτικό δίκαιο στο άρθρο 234, τρίτο εδάφιο, ΕΚ και ότι, όσον αφορά τους μεταγενέστερους της υπογραφής της συμφωνίας κανόνες του κοινοτικού δικαίου, επιφορτίζει τη Μικτή Επιτροπή να καθορίζει τις συνέπειές τους.

Η παρεχόμενη στα συμβαλλόμενα κράτη ευχέρεια να δώσουν προαιρετικό χαρακτήρα στην προδικαστική παραπομπή δεν εγείρει, κατά την άποψη του Συμβουλίου, αντιρρήσεις αρχής. Όσον αφορά τον σεβασμό του δεσμευτικού χαρακτήρα των αποφάσεων του Δικαστηρίου και της αυτονομίας της κοινοτικής έννομης τάξεως, παρά το ότι το άρθρο 23 του σχεδίου δεν διευκρινίζει αν αναφέρεται συνολικά στη νομολογία του Δικαστηρίου, η διάταξη αυτή είναι, κατά το Συμβούλιο, επαρκής, λαμβανομένου υπόψη του άρθρου 1, παράγραφος 3, του σχεδίου, με το οποίο διασφαλίζονται οι κοινοτικές αρμοδιότητες.

Επιπλέον, με τις απονεμόμενες στη Μικτή Επιτροπή αρμοδιότητες δεν είναι δυνατό να παραβλέπεται ο δεσμευτικός χαρακτήρας των αποφάσεων του Δικαστηρίου, δεδομένου, κατ' αρχάς, ότι οι λαμβανόμενες βάσει του άρθρου 23, παράγραφος 1, του σχεδίου αποφάσεις της Μικτής Επιτροπής πρέπει να είναι σύμφωνες με τη νομολογία του Δικαστηρίου, κατόπιν, ότι η εν λόγω επιτροπή επιλαμβανόμενη δυνάμει της παραγράφου 3 του άρθρου αυτού, διασφαλίζει την ομοιογενή ερμηνεία της Συμφωνίας ΚΕΕΧ υπό το φως της νομολογίας του Δικαστηρίου και, τέλος, ότι οι αποφάσεις της είναι δεσμευτικές για τα συμβαλλόμενα μέρη, σύμφωνα με το άρθρο 26 του σχεδίου.

Ο ρόλος οργάνου ρυθμίσεως των διαφορών που ανατίθεται στη Μικτή Επιτροπή δεν αλλοιώνει επίσης, κατά την άποψη του Συμβουλίου, το έργο του Δικαστηρίου, διότι οι λαμβανόμενες βάσει του άρθρου 27, παράγραφος 2, του σχεδίου αποφάσεις της επιτροπής αυτής δεν θίγουν τη νομολογία του Δικαστηρίου, διότι η απόφαση του Δικαστηρίου, όταν αυτό επιλαμβάνεται διαφοράς επί της οποίας η εν λόγω επιτροπή δεν κατέστη δυνατό να λάβει απόφαση, είναι εκτελεστή και τελεσιδική και διότι, ελλείψει παραπομπής ενώπιον του Δικαστηρίου, η Κοινότητα μπορεί να καταγγείλει τη Συμφωνία ΚΕΕΧ με άμεση ισχύ.

Εξετάζοντας την κατανομή των αρμοδιοτήτων στον τομέα του ανταγωνισμού και τους προβλεπόμενους στον εν λόγω τομέα μηχανισμούς εποπτείας, το Συμβούλιο εκτιμά ότι το σχέδιο δεν αλλοιώνει τις αρμοδιότητες της Κοινότητας, δεδομένου ότι σε αυτό επαναλαμβάνονται οι ισχύουσες κοινοτικές διατάξεις και επεκτείνονται στα συμβαλλόμενα κράτη. Αυτή η ταυτότητα διατυπώσεως δεν αρκεί εντούτοις για την πλήρωση των απαιτήσεων που θέτει το Δικαστήριο. Πρέπει επίσης, κατά την άποψη του Συμβουλίου, να μην αλλοιώνονται οι αρμοδιότητες των κοινοτικών οργάνων στον τομέα του ανταγωνισμού.

Το Συμβούλιο υπενθυμίζει συναφώς ότι το κοινοτικό δίκαιο επί θεμάτων ανταγωνισμού και κρατικών ενισχύσεων στηρίζεται στην αρχή της αποκεντρώσεως, δεδομένου ότι οι αρμοδιότητες ασκούνται συγχρόνως από την Επιτροπή και από τις εθνικές αρχές, υπό τον έλεγχο του Δικαστηρίου. Με τις διατάξεις του σχεδίου Συμφωνίας ΚΕΕΧ δεν τίθεται υπό αμφισβήτηση αυτή η κατανομή αρμοδιοτήτων.

Η άποψη του Δικαστηρίου

- 1 Το Δικαστήριο καλείται να αποφανθεί, σύμφωνα με το σημείο 15 της αιτήσεως γνωμοδοτήσεως, όπως αυτό διατυπώνεται σε πολλές γλωσσικές αποδόσεις της αιτήσεως, επί του συμβατού του προβλεπόμενου στο σχέδιο συστήματος «δικαστικής» εποπτείας με τις διατάξεις της Συνθήκης (π.χ. «gerichtliche Kontrolle» στην απόδοση της αιτήσεως στη γερμανική, «judicial supervision» στην απόδοσή της στην αγγλική και «controllo giurisdizionale» στην απόδοσή της στην ιταλική). Από άλλες γλωσσικές αποδόσεις της αιτήσεως γνωμοδοτήσεως προκύπτει εντούτοις ότι αυτή αφορά το σύστημα «νομικής» εποπτείας το οποίο είναι υπό μελέτη στο πλαίσιο του σχεδίου (π.χ. «surveillance juridique» στην απόδοση της αιτήσεως στη γαλλική και «vigilancia jurídica» στην απόδοσή της στην ισπανική). Ομοίως, από το σύνολο της αιτήσεως γνωμοδοτήσεως, και ειδικότερα από τη μνεία σύμφωνα με την οποία η Επιτροπή διερωτάται «ιδίως» σχετικά με το συμβατό του άρθρου 23, παράγραφοι 2 και 3, του σχεδίου με τη Συνθήκη, προκύπτει ότι η αίτηση αυτή αναφέρεται όχι μόνο στο συμβατό των προβλεπόμενων στο σχέδιο μηχανισμών δικαιοδοτικού χαρακτήρα, αλλά επίσης στο συμβατό όλων των διατάξεων του κειμένου αυτού που σκοπούν στη διασφάλιση της ομοιόμορφης εφαρμογής και ερμηνείας της Συμφωνίας ΚΕΕΧ και των παραρτημάτων της, καθώς και στην πρόληψη και τη ρύθμιση των διαφορών. Η αίτηση γνωμοδοτήσεως αφορά επομένως τα άρθρα 17, 23 και 27 καθώς και το πρωτόκολλο αριθ. 4 του σχεδίου. Δεν αναφέρεται στο ζήτημα της εκτάσεως της εξωτερικής αρμοδιότητας της Κοινότητας. Όπως επισημαίνει η Επιτροπή στην αίτηση γνωμοδοτήσεως, η Συμφωνία ΚΕΕΧ πρόκειται να συναφθεί μεταξύ της Κοινότητας και των συμβαλλόμενων κρατών, ήτοι κρατών τα οποία δεν είναι μέλη της Κοινότητας.
- 2 Η Συμφωνία ΚΕΕΧ έχει ως αντικείμενο, σύμφωνα με το άρθρο 1 του σχεδίου «τη δημιουργία ενός κοινού ευρωπαϊκού εναέριου χώρου [...] στηριζόμενου στην ελεύθερη πρόσβαση στην αγορά, στην ελευθερία εγκαταστάσεως, σε δικαίους όρους ανταγωνισμού και σε κοινούς κανόνες, ιδίως όσον αφορά την ασφάλεια και το περιβάλλον». Το προοίμιο του σχεδίου αρχίζει με την αναγνώριση του «ενοποιημένου χαρακτήρα της διεθνούς πολιτικής αεροπορίας» και τη δήλωση ότι ο ΚΕΕΧ στηρίζεται «στην τήρηση των ίδιων κανόνων», ήτοι «της ισχύουσας εντός της Κοινότητας σχετικής νομοθεσίας». Στο προοίμιο αναφέρεται ότι τα συμβαλλόμενα μέρη έχουν εναργή «τη δέσμευση που ανέλαβε στο πλαίσιο των ευρωπαϊκών συμφωνιών καθένα από τα συνδεδεμένα κράτη να καταστήσει τη νομοθεσία του συμβατή με το κοινοτικό δίκαιο». Τα συμβαλλόμενα μέρη επιδιώκουν συνεπώς ένα υψηλό επίπεδο

ολοκληρώσεως το οποίο συνεπάγεται, όπως επισημαίνει η Επιτροπή στην αίτηση γνωμοδοτήσεως, την εισαγωγή μηχανισμών οι οποίοι εγγυώνται πράγματι την ομοιόμορφη εφαρμογή και ερμηνεία των όρων της Συμφωνίας ΚΕΕΧ και των ουσιαστικών κανόνων στους οποίους παραπέμπουν τα παραρτήματά της.

- 3 Από την άποψη των στόχων του, το σχέδιο στηρίζεται σε λογική η οποία μπορεί να παραβληθεί προς εκείνη της Συμφωνίας ΕΟΧ, δύο σχέδια της οποίας αποτέλεσαν αντικείμενο των προμνησθεισών γνωμοδοτήσεων 1/91 και 1/92. Το υπό εξέταση σχέδιο, αντίθετα προς τη Συμφωνία ΕΟΧ, έχει μεν διάσταση περιοριζόμενη σε έναν συγκεκριμένο τομέα, ήτοι τον τομέα των αεροπορικών μεταφορών, αποσκοπεί όμως, όπως και η συμφωνία αυτή, στην επέκταση του κοινοτικού κεκτημένου σε νέα κράτη, με τη μεταφορά, σε ένα ευρύτερο γεωγραφικό σύνολο, κανόνων οι οποίοι κατ' ουσίαν αποτελούν κανόνες του κοινοτικού δικαίου.
- 4 Τα συμβαλλόμενα μέρη έχουν επίσης τη φιλοδοξία, στο πλαίσιο ειλικρινούς συνεργασίας, ιδίως για την αποφυγή κάθε στρεβλώσεως των κανόνων του ανταγωνισμού, να θέσουν σε εφαρμογή και να τηρούν αυτές τις κοινές διατάξεις κατά τον ομοιογενέστερο δυνατό τρόπο. Υπό την έννοια αυτή πρέπει να αναλυθούν οι αναφερόμενοι στη νομική εποπτεία όροι της Συμφωνίας ΚΕΕΧ, άμεση πηγή εμπνεύσεως της διατυπώσεως των οποίων αποτελεί, σε πολλά σημεία, η διατύπωση της Συμφωνίας ΕΟΧ.
- 5 Η επιδίωξη ομοιόμορφης ερμηνείας και εφαρμογής των ίδιων κανόνων μπορεί, σε ορισμένες περιπτώσεις, να θίγει, μέχρι σημείου αλλοιώσεως, τις αρμοδιότητες της Κοινότητας και των οργάνων της ή τους όρους ερμηνείας των κοινοτικών κανόνων. Μια συμφωνία η οποία θα είχε τέτοιες συνέπειες στην κοινοτική έννομη τάξη δεν θα μπορούσε, στο μέτρο που θα έθιγε τα θεμέλια της Κοινότητας και συνεπώς τις διατάξεις της ίδιας της Συνθήκης, να συναφθεί βάσει μόνον του άρθρου 300 ΕΚ. Το Δικαστήριο έκρινε συγκεκριμένα ότι το πρώτο σχέδιο συμφωνίας για τη δημιουργία του ΕΟΧ, το οποίο του είχε διαβιβαστεί προς γνωμοδότηση, έθιγε την αυτονομία της κοινοτικής έννομης τάξεως και ήταν κατά συνέπεια ασυμβίβαστο με τη Συνθήκη καθόσον, λαμβανομένης υπόψη της επιδίωξεως των συντακτών του να επιτευχθεί ομοιογένεια, περιελάμβανε μεταξύ άλλων την πρόβλεψη να ανατεθεί η σε τελευταίο βαθμό ερμηνεία των κανόνων της συμφωνίας αυτής, οι οποίοι ήταν κατ' ουσίαν πανομοιότυποι με τους κανόνες του κοινοτικού δικαίου, σε ένα δικαστήριο ΕΟΧ, το οποίο ήταν επιπλέον ενδεχόμενο να αγχθεί να αποφανθεί επί της κατανομής των αρμοδιοτήτων μεταξύ της Κοινότητας και των κρατών μελών (προμνημονευθείσα γνωμοδότηση 1/91, σκέψεις 30 έως 46).

6 Αντιστρόφως, όταν μια συμφωνία διακρίνει σαφέστερα, σε θεσμικό επίπεδο, την Κοινότητα από τα λοιπά συμβαλλόμενα μέρη και δεν επηρεάζει πλέον, αλλοιώνοντας, την άσκηση των αρμοδιοτήτων της Κοινότητας και των οργάνων της και την ερμηνεία του κοινοτικού δικαίου, μπορεί να γίνει δεκτό ότι διαφυλάσσεται η αυτονομία της κοινοτικής έννομης τάξεως. Ειδικότερα, ο κίνδυνος να θίγονται τα θεμέλια της Κοινότητας από την εφαρμογή μιας συμφωνίας είναι κατά μείζονα λόγο ασθενέστερος όταν τα συμβαλλόμενα κράτη της συμφωνίας αυτής αποτελούν μέλη ενός και του αυτού οργανισμού, ο οποίος διαθέτει ίδιο δικαιοδοτικό όργανο και ίδια αρχή εποπτείας, χωριστά από τα κοινοτικά όργανα. Αυτό συνέβαινε με το κοινοποιηθέν στο Δικαστήριο προς γνωμοδότηση δεύτερο σχέδιο συμφωνίας για τη δημιουργία του ΕΟΧ, που το Δικαστήριο έκρινε συμβατό με τη Συνθήκη λαμβάνοντας υπόψη αυτή τη διαφορά του συνολικού πλαισίου: το σχέδιο ενός δικαστηρίου ΕΟΧ είχε εγκαταλειφθεί, είχε ιδρυθεί ένα δικαστήριο ΕΖΕΣ, οι δε αποφάσεις της επιτροπής που ήταν επιφορτισμένη με τη διευθέτηση των διαφορών μεταξύ της Κοινότητας και των κρατών της ΕΖΕΣ, καθώς και με την επίτευξη ομοιογενούς ερμηνείας των κανόνων του ΕΟΧ, δεν μπορούσαν σε καμία περίπτωση να θίξουν τη νομολογία του Δικαστηρίου (προμνημονευθείσα γνωμοδότηση 1/92, σκέψεις 18 έως 35).

7 Το σχέδιο Συμφωνίας ΚΕΕΧ, οι στόχοι του οποίου μπορούν να παραβληθούν προς εκείνους της Συμφωνίας ΕΟΧ, εδράζεται ωστόσο σε διαφορετικό θεσμικό σχήμα. Ενώ η Συμφωνία ΕΟΧ στηρίζεται στον «διπλό πυλώνα» ο οποίος αποτελείται, αφενός, από τις Κοινότητες και, αφετέρου, από την ΕΖΕΣ, στο σχέδιο προβλέπεται η στήριξη του ΚΕΕΧ σε έναν «ενιαίο πυλώνα», λύση η οποία καθίσταται δυνατή και αναγκαία από την απουσία προϋπάρχοντος θεσμικού δεσμού στον τομέα των αεροπορικών μεταφορών μεταξύ των συμβαλλομένων κρατών. Όπου οι κοινοτικές διατάξεις προβλέπουν σε πολυάριθμες περιπτώσεις την αρμοδιότητα των οργάνων της Κοινότητας, ιδίως την αρμοδιότητα της Επιτροπής, όσον αφορά τους κανόνες του ανταγωνισμού, τα ίδια όργανα είναι αρμόδια για την εφαρμογή των αντιστοίχων διατάξεων του σχεδίου στο σύνολο του ΚΕΕΧ. Στους τομείς στους οποίους ούτε οι κανόνες του ανταγωνισμού ούτε οι μνημονευόμενες στο παράρτημα Ι του σχεδίου διατάξεις του παραγώγου δικαίου απονέμουν αρμοδιότητα στα κοινοτικά όργανα, τα συμβαλλόμενα κράτη είναι επιφορτισμένα με την εφαρμογή των όρων της Συμφωνίας ΚΕΕΧ. Η ρύθμιση των διαφορών και η επίτευξη ομοιογενούς εφαρμογής των οικείων διατάξεων ανατίθενται στην ιδρούμενη με το άρθρο 25 του σχεδίου Μικτή Επιτροπή. Επιπλέον, το σχέδιο παρέχει τη δυνατότητα στα συμβαλλόμενα κράτη να επιτρέπουν στα δικαστήριά τους να υποβάλλουν προδικαστικά ερωτήματα στο Δικαστήριο, ευχέρεια η οποία είναι εν προκειμένω κατά μείζονα λόγο σημαντική καθόσον δεν υφίσταται κοινό δικαιοδοτικό όργανο στα κράτη αυτά,

δυνάμενο να διασφαλίσει, εκτός του κοινοτικού εδάφους, μια κάποια ενότητα ερμηνείας των κανόνων της Συμφωνίας ΚΕΕΧ.

- 8 Με το σχέδιο αναγνωρίζονται συνεπώς εκτεταμένες αρμοδιότητες στην Επιτροπή, η οποία επιφορτίζεται με την τήρηση των κανόνων του ανταγωνισμού του ΚΕΕΧ στο σύνολο του χώρου αυτού. Το σχέδιο επιφορτίζει επίσης τη Μικτή Επιτροπή του ΚΕΕΧ με αρμοδιότητες που μπορούν να αποδειχθούν ευρύτερες από εκείνες που προβλέπονταν για τη Μικτή Επιτροπή του ΕΟΧ: οι περιπτώσεις αποκλίνουσας ερμηνείας των κανόνων της Συμφωνίας ΚΕΕΧ ή διαφοράς περί την εφαρμογή τους, των οποίων είναι δυνατό να επιληφθεί η Μικτή Επιτροπή του ΚΕΕΧ, θα μπορούσαν να είναι πολυαριθμότερες, καθόσον, για τα συμβαλλόμενα κράτη, ουδείς ειδικός οργανισμός υφίσταται, συγκρίσιμος προς την ΕΖΕΣ, στον οποίο αυτά να εντάσσονται, ούτε κοινό δικαιοδοτικό όργανο.
- 9 Αυτή η θεσμική επιλογή ενός «ενιαίου πυλώνα», στα πλαίσια του οποίου η Επιτροπή, μεταξύ άλλων, διαδραματίζει ένα νέο ρυθμιστικό ρόλο, μπορεί να συμβάλει στο υψηλό επίπεδο ολοκλήρωσης των διαφόρων αγορών αεροπορικών μεταφορών που επιδιώκουν τα συμβαλλόμενα μέρη. Ομοίως, η σε μεγάλο βαθμό σύμπτωση των όρων του σχεδίου και των αντίστοιχων κοινοτικών διατάξεων μπορεί να ευνοήσει την τήρηση των ισχυόντων εντός του ΚΕΕΧ κοινών κανόνων στους τομείς του ανταγωνισμού, της ασφάλειας, του περιβάλλοντος, καθώς και στον κοινωνικό τομέα, και να διευκολύνει κατά τον τρόπο αυτό την άσκηση των νέων καθηκόντων της Επιτροπής. Συνιστά την κύρια εγγύηση ομοιομορφίας των προϋποθέσεων όσον αφορά το άνοιγμα των αγορών για τους επιχειρηματίες και τους υπηκόους των συμβαλλομένων κρατών ή όσους καλύπτονται από τη Συμφωνία ΚΕΕΧ.
- 10 Ωστόσο, αυτοί οι προσανατολισμοί του σχεδίου συνεπάγονται αφενός την παράλληλη ύπαρξη στον ίδιο γεωγραφικό χώρο, ήτοι τον ΚΕΕΧ, κανόνων του κοινοτικού δικαίου και κανόνων που αποτελούν αντιγραφή τους, οι οποίοι δεν θα εφαρμόζονται ούτε θα ερμηνεύονται συστηματικά από τις ίδιες αρχές ή οργανισμούς, πράγμα που θα μπορούσε να προκαλέσει αποκλίσεις επιζήμιες για τη λειτουργία της Συμφωνίας ΚΕΕΧ. Αφετέρου, συνεπάγονται την ανάθεση στην Επιτροπή της αρμοδιότητας να εφαρμόζει ορισμένους κανόνες της συμφωνίας αυτής εκτός του κοινοτικού εδάφους, δημιουργώντας κατά τον τρόπο αυτό ειδικές σχέσεις μεταξύ της Κοινότητας και των συμβαλλομένων κρατών.

- 11 Στο πλαίσιο αυτό, το οποίο χαρακτηρίζεται από το ότι μεγάλος αριθμός κανόνων της Συμφωνίας ΚΕΕΧ είναι κατ' ουσίαν ταυτόσημοι με τους κανόνες του κοινοτικού δικαίου, απόκειται στο Δικαστήριο να εξετάσει αν το σχέδιο που του υποβλήθηκε περιλαμβάνει επαρκή μέτρα, τουλάχιστον συγκρίσιμα προς τα προβλεπόμενα στη Συμφωνία ΕΟΧ, ικανά να διασφαλίσουν ότι η επιδίωξη ενιαίας ερμηνείας των κανόνων αυτών και οι νέοι θεσμικοί δεσμοί που εγκαθιδρύονται με τη Συμφωνία ΚΕΕΧ μεταξύ της Κοινότητας και των συμβαλλομένων κρατών δεν θίγουν την αυτονομία της κοινοτικής έννομης τάξεως. Ειδικότερα, με τους μηχανισμούς της συμφωνίας αυτής πρέπει να αποτρέπεται το ενδεχόμενο να υπόκειται η Κοινότητα, σε περίπτωση διαφοράς με συμβαλλόμενο κράτος, σε ορισμένη ερμηνεία των κανόνων του κοινοτικού δικαίου οι οποίοι επαναλαμβάνονται στην εν λόγω συμφωνία. Η συμφωνία πρέπει επομένως να καθιστά δυνατό να προλαμβάνεται και να αποτρέπεται το ενδεχόμενο τέτοιων προσβολών έναντι του στόχου της ενιαίας ερμηνείας του κοινοτικού δικαίου που τίθεται στο άρθρο 220 ΕΚ και της αποστολής του ελέγχου της νομιμότητας των πράξεων των κοινοτικών οργάνων με την οποία είναι επιφορτισμένο το Δικαστήριο (βλ., υπό την έννοια αυτή, την προμνημονευθείσα γνωμοδότηση 1/91, σκέψεις 41 έως 46).
- 12 Η διασφάλιση επομένως της αυτονομίας της κοινοτικής έννομης τάξεως προϋποθέτει, αφενός, ότι οι αρμοδιότητες της Κοινότητας και των οργάνων της, όπως αυτές προβλέπονται στη Συνθήκη, δεν θα υποστούν αλλοίωση (προμνημονευθείσες γνωμοδοτήσεις 1/91, σκέψεις 61 έως 65, και 1/92, σκέψεις 32 και 41).
- 13 Συνεπάγεται, αφετέρου, ότι οι μηχανισμοί αναφορικά με την ενότητα ερμηνείας των κανόνων της Συμφωνίας ΚΕΕΧ και τον διακανονισμό των διαφορών δεν έχουν ως αποτέλεσμα να επιβάλλουν στην Κοινότητα και στα όργανά της, κατά την άσκηση των εσωτερικών αρμοδιοτήτων τους, ορισμένη ερμηνεία των κανόνων του κοινοτικού δικαίου οι οποίοι επαναλαμβάνονται στην εν λόγω συμφωνία (προμνημονευθείσες γνωμοδοτήσεις 1/91 και 1/92).
- 14 Όσον αφορά τις επιπτώσεις του σχεδίου Συμφωνίας ΚΕΕΧ στις αρμοδιότητες της Κοινότητας και των οργάνων της, πρέπει να γίνει δεκτό ότι το σχέδιο αυτό δεν θίγει τη φύση των εν λόγω αρμοδιοτήτων σε βαθμό τέτοιο ώστε να πρέπει να κριθεί ασυμβίβαστο με τη Συνθήκη.

- 15 Αφετέρου, η Συμφωνία ΚΕΕΧ δεν θα έχει επιπτώσεις επί της κατανομής των αρμοδιοτήτων μεταξύ της Κοινότητας και των κρατών μελών.
- 16 Συγκεκριμένα, τα κράτη μέλη δεν θα αποτελούν μέρη της Συμφωνίας ΚΕΕΧ. Δεν συντρέχει επομένως κίνδυνος, η Μικτή Επιτροπή ή δικαστήριο επιληφθέν διαφοράς περί την ερμηνεία ορισμένων διατάξεων της εν λόγω συμφωνίας να εφαρμόσει ή να ερμηνεύσει την έννοια «συμβαλλόμενο μέρος» κατά τρόπο που θα είχε ως συνέπεια τον καθορισμό των αντιστοίχων αρμοδιοτήτων των κρατών μελών και της Κοινότητας (βλ., υπό την έννοια αυτή, για τη συναγωγή αντιθέτου συμπεράσματος, την προμνημονευθείσα γνωμοδότηση 1/91, σκέψεις 31 έως 36).
- 17 Επιπλέον, το γεγονός ότι τα κράτη μέλη δεν αποτελούν μέρη της Συμφωνίας ΚΕΕΧ εγγυάται ότι οι διαφορές μεταξύ των κρατών μελών ή μεταξύ αυτών και των κοινοτικών οργάνων αναφορικά με την ερμηνεία των κανόνων του κοινοτικού δικαίου που εφαρμόζονται στις αεροπορικές μεταφορές θα εξακολουθήσουν να εμπιπτουν μόνο στους προβλεπόμενους από τη Συνθήκη μηχανισμούς. Η εισαγόμενη με το άρθρο 27 του σχεδίου διαδικασία ρυθμίσεως των διαφορών από τη Μικτή Επιτροπή αφορά πράγματι μόνον τις διαφορές μεταξύ των συμβαλλομένων κρατών και τις διαφορές μεταξύ των κρατών αυτών ή ενός από αυτά και της Κοινότητας. Δεν θίγει συνεπώς τις διατάξεις του άρθρου 292 ΕΚ, κατά το οποίο «[τ]α κράτη μέλη αναλαμβάνουν την υποχρέωση να μη ρυθμίζουν διαφορές σχετικές με την ερμηνεία ή την εφαρμογή της παρούσας Συνθήκης κατά τρόπο διάφορο από εκείνον που προβλέπει η Συνθήκη».
- 18 Αφετέρου, η μελετώμενη στο σχέδιο επέκταση των αρμοδιοτήτων των οργάνων της Κοινότητας δεν θίγει επίσης τη φύση των εν λόγω αρμοδιοτήτων.

- 19 Με πολλές διατάξεις του σχεδίου, ιδίως με τα άρθρα του 19 έως 22, απονέονται στα κοινοτικά όργανα αρμοδιότητες έναντι των συμβαλλομένων κρατών, τα οποία δεν είναι μέλη της Κοινότητας. Αυτό ισχύει ειδικότερα για την Επιτροπή, δυνάμει των διατάξεων των άρθρων 11 έως 16 του σχεδίου, που αναφέρονται στους κανόνες του ανταγωνισμού, και των άρθρων 17 έως 22 του σχεδίου, που αναφέρονται στην εφαρμογή της Συμφωνίας ΚΕΕΧ, αλλά επίσης για το Δικαστήριο, το οποίο θα μπορεί, δυνάμει του άρθρου 23, παράγραφος 2, και του πρωτοκόλλου αριθ. 4 του σχεδίου, να αποφαινεται επί των προδικαστικών ερωτημάτων που του υποβάλλουν τα δικαστήρια των συμβαλλομένων κρατών και, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 27, παράγραφος 3, του σχεδίου, να επιλύει τις διαφορές που τα συμβαλλόμενα μέρη θα αποφασίσουν να του υποβάλουν, σε περίπτωση αποτυχίας της διαδικασίας ενώπιον της Μικτής Επιτροπής.
- 20 Το Δικαστήριο δέχθηκε ήδη ότι διεθνής συμφωνία συναπτόμενη από την Κοινότητα με τρίτα κράτη μπορεί να έχει επιπτώσεις επί των αρμοδιοτήτων των κοινοτικών οργάνων, χωρίς ωστόσο να θεωρείται ασυμβίβαστη με τη Συνθήκη. Όπως διαπίστωσε με τις γνωμοδοτήσεις του σχετικά με τα σχέδια συμφωνίας για τη δημιουργία του ΕΟΧ, τέτοια συμφωνία θεωρείται συμβατή με τη Συνθήκη αν δεν αλλοιώνει τις αρμοδιότητες που αυτή απονέμει στα όργανα της Κοινότητας (βλ., ιδίως, την προηγουμένη γνωμοδότηση 1/92, σκέψεις 32 και 41).
- 21 Το σχέδιο Συμφωνίας ΚΕΕΧ έχει μεν επιπτώσεις επί των αρμοδιοτήτων των κοινοτικών οργάνων, αλλά δεν αλλοιώνει τις αρμοδιότητες αυτές και, κατά συνέπεια, δεν θίγει από την άποψη αυτή την αυτονομία της κοινοτικής έννομης τάξεως.
- 22 Συγκεκριμένα, όσον αφορά την Επιτροπή, άμεση πηγή εμπνεύσεως των διατάξεων του σχεδίου αποτελούν οι διατάξεις της Συνθήκης που καθορίζουν τις αρμοδιότητες τις οποίες ασκεί η Επιτροπή στον τομέα του ανταγωνισμού έναντι των κρατών μελών. Η ταυτότητα των ουσιαστικών κανόνων της Συμφωνίας ΚΕΕΧ και των κανόνων του κοινοτικού δικαίου, που η Επιτροπή θα έχει ως αποστολή να θέσει σε εφαρμογή παράλληλα με τα συμβαλλόμενα κράτη, καθώς και η θεσμική επιλογή ενός «ενιαίου πυλώνα», πρέπει να θεωρηθούν επίσης ως εγγυήσεις διασφάλισης της φύσεως των αρμοδιοτήτων των κοινοτικών οργάνων.

- 23 Όσον αφορά το Δικαστήριο, οι ουσιώδεις προϋποθέσεις διαφυλάξεως της φύσεως των αρμοδιοτήτων του πληρούνται από τις διατάξεις του σχεδίου Συμφωνίας ΚΕΕΧ.
- 24 Αφενός, με το άρθρο 17, παράγραφος 3, του σχεδίου απονέμεται στο Δικαστήριο η αρμοδιότητα να αποφαινεται επί «[ό]λων των ζητημάτων που αφορούν τη νομιμότητα των αποφάσεων των οργάνων της Κοινότητας οι οποίες λαμβάνονται βάσει της παρούσας συμφωνίας». Το μονοπώλιο της αρμοδιότητας ελέγχου της νομιμότητας των πράξεων των κοινοτικών οργάνων, είτε αυτά ενεργούν κατ' εφαρμογήν της Συνθήκης είτε βάσει άλλης διεθνούς πράξεως, το οποίο αναγνωρίζεται στο Δικαστήριο ιδίως από τα άρθρα 230 ΕΚ και 234 ΕΚ, δεν τίθεται συνεπώς υπό αμφισβήτηση.
- 25 Αφετέρου, σε όλες τις περιπτώσεις στις οποίες το σχέδιο απονέμει αρμοδιότητες στο Δικαστήριο, ο δεσμευτικός χαρακτήρας των αποφάσεων του Δικαστηρίου θα διαφυλάσσεται, αντίθετα προς τους φόβους που εκφράζει συναφώς η Ιταλική Κυβέρνηση με τις παρατηρήσεις της (βλ. προμνημονευθείσα γνωμοδότηση 1/91, σκέψεις 59 έως 65). Αυτό ισχύει όσον αφορά τόσο τις διαδικασίες προδικαστικής παραπομπής που προβλέπονται στο άρθρο 23, παράγραφος 2, και στο πρωτόκολλο αριθ. 4 του σχεδίου, όσο και τις διαδικασίες ρυθμίσεως των διαφορών που προβλέπονται στο άρθρο 27, παράγραφος 3, του σχεδίου, κατά το οποίο «η απόφαση [του Δικαστηρίου] είναι εκτελεστή και τελεσίδικη».
- 26 Υπό τις συνθήκες αυτές, οι διατάξεις του σχεδίου Συμφωνίας ΚΕΕΧ δεν αλλοιώνουν τις αρμοδιότητες της Κοινότητας και των οργάνων της και δεν θίγουν συνεπώς από την άποψη αυτή την αυτονομία της κοινοτικής έννομης τάξεως. Μπορούν επομένως να θεωρηθούν ως συμβατές με τη Συνθήκη.
- 27 Μετά την ανάλυση των επιπτώσεων του σχεδίου επί των αρμοδιοτήτων της Κοινότητας και των οργάνων της, τίθεται το ζήτημα της εμβέλειας των μηχανισμών που προβλέπει το σχέδιο για τη διασφάλιση της ομοιογένειας της ερμηνείας των κανόνων

της Συμφωνίας ΚΕΕΧ και τη ρύθμιση των διαφορών. Όπως εκτέθηκε στη σκέψη 13 της παρούσας γνωμοδοτήσεως, η αυτονομία της κοινοτικής έννομης τάξεως δεν θα διαφυλασσόταν αν οι μηχανισμοί αυτοί είχαν ως αποτέλεσμα να επιβάλλουν στην Κοινότητα και στα όργανά της, κατά την άσκηση των εσωτερικών αρμοδιοτήτων τους, μια ορισμένη ερμηνεία των κανόνων του κοινοτικού δικαίου οι οποίοι επαναλαμβάνονται στην εν λόγω συμφωνία.

- 28 Πρέπει συναφώς να αναλυθούν διαδοχικά οι διατάξεις οι οποίες καθορίζουν τα χαρακτηριστικά των κανόνων της Συμφωνίας ΚΕΕΧ, οι μηχανισμοί προδικαστικής παραπομπής, οι διατάξεις του άρθρου 23, παράγραφος 1, του σχεδίου και οι διατάξεις της παραγράφου 3 του ίδιου άρθρου, που αφορούν την ερμηνεία των εν λόγω κανόνων, καθώς και οι μηχανισμοί ρυθμίσεως των διαφορών.
- 29 Πρώτον, στο σχέδιο προβλέπεται ότι οι κανόνες της Συμφωνίας ΚΕΕΧ θα σέβονται, σύμφωνα με τη βούληση των συμβαλλομένων μερών, τα γενικά χαρακτηριστικά του κοινοτικού δικαίου. Στο προοίμιο του σχεδίου επιβεβαιώνεται συναφώς «η υποχρέωση την οποία ανέλαβε στο πλαίσιο των ευρωπαϊκών συμφωνιών καθένα από τα συνδεδεμένα κράτη να καταστήσει τη νομοθεσία του συμβατή με το κοινοτικό δίκαιο». Στο άρθρο 2 του σχεδίου διευκρινίζεται, παράλληλα με τις διατάξεις του άρθρου 249 ΕΚ, ότι μια πράξη στην οποία αναφέρεται το παράρτημα Ι του σχεδίου και η οποία αντιστοιχεί σε κοινοτικό κανονισμό «θα ενσωματώνεται καθεαυτή στην εσωτερική έννομη τάξη των συμβαλλομένων μερών» και ότι μια πράξη που αντιστοιχεί σε κοινοτική οδηγία «αφήνει την επιλογή του τύπου και των μέσων για την εφαρμογή της στην αρμοδιότητα των αρχών των συμβαλλομένων μερών». Το άρθρο 17, παράγραφος 1, του σχεδίου προβλέπει ακόμη ότι τα συμβαλλόμενα μέρη μεριμνούν ώστε τα απορρέοντα από τη Συμφωνία ΚΕΕΧ δικαιώματα να μπορούν «να προβληθούν ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων». Από το σύνολο των διατάξεων αυτών προκύπτει ότι η ομοιογένεια κατά την εφαρμογή των κανόνων που περιλαμβάνονται στη Συμφωνία ΚΕΕΧ θα επιδιώκεται τηρουμένων των ουσιαστών χαρακτηριστικών των κοινοτικών κανόνων.
- 30 Δεύτερον, οι μηχανισμοί προδικαστικής παραπομπής που προβλέπονται στο άρθρο 23, παράγραφος 2, και στο πρωτόκολλο αριθ. 4 του σχεδίου, οι οποίοι παρέχουν στα συμβαλλόμενα κράτη τη δυνατότητα να επιτρέπουν στα δικαστήριά τους να υποβάλλουν στο Δικαστήριο προδικαστικά ερωτήματα, μπορούν να θεωρηθούν ως συμβατοί με τη Συνθήκη.

- 31 Οι διατάξεις αυτές δεν έχουν ίσως ως αντικείμενο να παρέχουν αυτοδικαίως στα δικαστήρια των συμβαλλομένων κρατών τη δυνατότητα υποβολής προδικαστικών ερωτημάτων στο Δικαστήριο. Το πρωτόκολλο αριθ. 4 του σχεδίου προβλέπει συγκεκριμένα ότι οι προτεινόμενες σε αυτό δυνατότητες επιλογής όσον αφορά τις προδικαστικές παραπομπές παρέχονται σε κάθε συμβαλλόμενο κράτος «στην περίπτωση κατά την οποία [αυτό] λάβει απόφαση σχετικά με τον τρόπο εφαρμογής [του άρθρου 23, παράγραφος 2, του σχεδίου]». Η υπ' αυτή την έννοια κατανόηση των ανωτέρω επιβεβαιώνεται από τις διατάξεις του άρθρου 23, παράγραφος 3, του σχεδίου, οι οποίες αναφέρονται στην περίπτωση κατά την οποία δικαστήριο συμβαλλομένου κράτους «δεν δύναται να αποταθεί στο Δικαστήριο».
- 32 Ωστόσο, το Δικαστήριο δέχθηκε ήδη, αναφορικά με τις ταυτόσημες προβλέψεις της Συμφωνίας ΕΟΧ, ότι στα κράτη μπορεί να αφηθεί η ελευθερία να επιτρέπουν ή όχι στα δικαστήριά τους να του υποβάλλουν προδικαστικά ερωτήματα (προμνημονευθείσα γνωμοδότηση 1/91, σκέψη 60).
- 33 Το Δικαστήριο έκρινε επίσης με την ίδια γνωμοδότηση ότι είναι δυνατό να του υποβάλλονται προδικαστικά ερωτήματα προερχόμενα από δικαστήρια άλλα πλην των δικαστηρίων των κρατών μελών, εφόσον οι διδόμενες απαντήσεις έχουν δεσμευτικό χαρακτήρα για τα αιτούντα δικαστήρια (προμνημονευθείσα γνωμοδότηση 1/91, σκέψεις 59 και 61 έως 65). Αυτό ισχύει για το σχέδιο αποφάσεως ΚΕΕΧ, όπως εκτέθηκε, δεδομένου ότι η υποβολή ερωτημάτων στο Δικαστήριο δυνάμει του άρθρου 23, παράγραφος 2, του σχεδίου, ο τρόπος εφαρμογής του οποίου καθορίζεται βάσει των διαφόρων επιλογών που προβλέπονται στο πρωτόκολλο αριθ. 4, θα του παρέχει τη δυνατότητα, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο πρωτόκολλο αυτό, να αποφαινεται κατά τρόπο δεσμευτικό επί της ερμηνείας και επί του κύρους των κανόνων της Συμφωνίας ΚΕΕΧ.
- 34 Τρίτον, οι προβλεπόμενοι στο άρθρο 23, παράγραφος 1, του σχεδίου μηχανισμοί σχετικά με την ερμηνεία των διατάξεων της Συμφωνίας ΚΕΕΧ που είναι κατ' ουσίαν ταυτόσημες με τις διατάξεις του κοινοτικού δικαίου παρέχουν τη δυνατότητα να λαμβάνεται κατά τρόπο ικανοποιητικό υπόψη από τα συμβαλλόμενα μέρη η νομολογία του Δικαστηρίου.

- 35 Στο άρθρο 23, παράγραφος 1, του σχεδίου προβλέπεται συγκεκριμένα ότι οι ουσιαστικές διατάξεις της Συμφωνίας ΚΕΕΧ ερμηνεύονται, ενόψει της θέσεώς τους σε ισχύ και εφαρμογής τους, σύμφωνα με τις αποφάσεις της Επιτροπής και του Δικαστηρίου που αφορούν ταυτόσημες διατάξεις του κοινοτικού δικαίου.
- 36 Η διάταξη αυτή περιορίζει μεν την αναγνώριση της δεσμευτικής ισχύος των αποφάσεων της Επιτροπής και της νομολογίας του Δικαστηρίου στις αποφάσεις που είναι προγενέστερες της υπογραφής της Συμφωνίας ΚΕΕΧ, αλλά το γεγονός αυτό δεν συνιστά, καθεαυτό, λόγο αναγνώρισεως του μη συμβατού με τη Συνθήκη, εφόσον εισάγονται οι προσήκουσες διαδικασίες ώστε η μεταγενέστερη της υπογραφής της συμφωνίας νομολογία του Δικαστηρίου να μη θίγεται και να διασφαλίζεται κατά τον τρόπο αυτό η ενότητα ερμηνείας των κανόνων του κοινοτικού δικαίου (προμνημονευθείσα γνωμοδότηση 1/92, σκέψεις 21 έως 23).
- 37 Με την προμνημονευθείσα γνωμοδότηση 1/92 σχετικά με σχέδιο συμφωνίας για τη δημιουργία του ΕΟΧ, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι οι διαδικασίες αναφορικά με τη λήψη υπόψη της νομολογίας του ήταν επαρκείς. Οι μηχανισμοί που προβλέπονταν στο σχέδιο εκείνο ήταν οι ακόλουθοι. Αφενός, η Μικτή Επιτροπή του ΕΟΧ ήταν αποδέκτης των αποφάσεων του Δικαστηρίου και του Δικαστηρίου της ΕΖΕΣ και όφειλε να προβαίνει σε διαρκή εξέταση της εξελίξεως της νομολογίας τους, ώστε να διασφαλίζεται η ομοιογενής ερμηνεία της οικείας συμφωνίας. Αφετέρου, οι αποφάσεις της επιτροπής αυτής, είτε αναφέρονταν στις συνέπειες της εξελίξεως της νομολογίας του Δικαστηρίου είτε στη ρύθμιση των διαφορών επί της ερμηνείας της εν λόγω συμφωνίας, λαμβάνονταν «από κοινού» και δεν μπορούσαν «σε καμία περίπτωση να θίγουν τη νομολογία του Δικαστηρίου». Το Δικαστήριο χαρακτήρισε εξάλλου τον τελευταίο αυτό κανόνα, στη σκέψη 24 της ίδιας γνωμοδότησεως, ως «ουσιώδη εγγύηση, που είναι απαραίτητη για την αυτονομία της κοινοτικής έννομης τάξης».
- 38 Οι διατάξεις του σχεδίου Συμφωνίας ΚΕΕΧ, χωρίς να είναι πανομοιότυπες προς τις διατάξεις της Συμφωνίας ΕΟΧ, παρουσιάζουν εγγυήσεις σε γενικές γραμμές συγκρισιμες.

- 39 Κατ' αρχάς, στο άρθρο 23, παράγραφος 1, του σχεδίου προβλέπεται ρητώς και με διατύπωση δεσμευτική για τα συμβαλλόμενα μέρη ότι οι αποφάσεις της Μικτής Επιτροπής, αν και σε αυτή δεν απονέμεται αρμοδιότητα διαρκούς εξετάσεως της εξελίξεως της νομολογίας του Δικαστηρίου και των δικαστηρίων των συμβαλλόμενων κρατών, «πρέπει να είναι σύμφωνες με τη νομολογία του Δικαστηρίου». Η Μικτή Επιτροπή, αποστολή της οποίας είναι, όταν σε αυτή αποτελείται ένα από τα συμβαλλόμενα μέρη, να διασφαλίζει την «ορθή λειτουργία» της Συμφωνίας ΚΕΕΧ, δεν θα μπορεί συνελώς να επιβάλει στους αντιπροσώπους της Κοινότητας που είναι μέλη της μια ερμηνεία των κανόνων της εν λόγω συμφωνίας αντίθετη προς τη νομολογία του Δικαστηρίου. Το κείμενο του σχεδίου δεν εμποδίζει άλλωστε τη δυνατότητα να υποβληθεί ενδεχομένως στην εκτίμηση του Δικαστηρίου, με τα προβλεπόμενα στη Συνθήκη ένδικα βοηθήματα, η θέση που υιοθετεί η Κοινότητα στο πλαίσιο της Μικτής Επιτροπής.
- 40 Η προβλεπόμενη κατόπιν στο άρθρο 25, παράγραφος 3, του σχεδίου απαίτηση να ενεργεί η Μικτή Επιτροπή με ομοφωνία των μελών της, αν και μπορεί να αποδειχθεί επιβλαβής για την ορθή λειτουργία της συμφωνίας μη καθιστώντας πάντοτε δυνατή την ομοιογενή ερμηνεία των κανόνων της Συμφωνίας ΚΕΕΧ, πρέπει επίσης να θεωρηθεί ως εγγύηση για την Κοινότητα ότι δεν θα της επιβληθεί, στις σχέσεις της με τα κράτη μέλη ή τους υπηκόους της, ερμηνεία αντίθετη προς την κοινοτική νομολογία.
- 41 Τέλος, το γεγονός ότι το άρθρο 23, παράγραφος 1, του σχεδίου ουδέν ένδικο βοήθημα προβλέπει ρητώς στην περίπτωση κατά την οποία η Μικτή Επιτροπή δεν κατορθώνει να καταλήξει στη λήψη αποφάσεως, μπορεί να έχει επιβλαβείς συνέπειες μόνον επί της ορθής λειτουργίας της Συμφωνίας ΚΕΕΧ. Συγκεκριμένα, οι αποκλίσεις στην ερμηνεία των κανόνων της Συμφωνίας ΚΕΕΧ μεταξύ της Κοινότητας και των συμβαλλομένων κρατών, που θα μπορούσαν να οφείλονται στο κενό αυτό, δεν θα έχουν, αφεαυτών, συνέπειες στην κοινοτική έννομη τάξη, οι κανόνες της οποίας, κατ' ουσίαν μεν πανομοιότυποι αλλά ρητώς διακριτοί, θα εξακολουθήσουν να έχουν τη δική τους ερμηνεία.

- 42 Τέταρτον, το άρθρο 23, παράγραφος 3, του σχεδίου, που διέπει την περίπτωση κατά την οποία δικαστήριο συμβαλλόμενου μέρους, δικάζον σε τελευταίο βαθμό, «δεν δύναται να αποταθεί στο Δικαστήριο», και που προβλέπει τη διαβίβαση κάθε αποφάσεως τέτοιου δικαστηρίου στη Μικτή Επιτροπή, η οποία λαμβάνει τότε θέση κατά τρόπον ώστε να διασφαλίζεται η ομοιογενής ερμηνεία της Συμφωνίας ΚΕΕΧ, δεν εγείρει επίσης αντιρρήσεις.
- 43 Συγκεκριμένα, αν και στην παράγραφο αυτή δεν επαναλαμβάνεται η επιταγή του άρθρου 23, παράγραφος 1, του σχεδίου, κατά την οποία οι αποφάσεις της Μικτής Επιτροπής «πρέπει να είναι σύμφωνες με τη νομολογία του Δικαστηρίου», ο σκοπός της παρεμβάσεως της Μικτής Επιτροπής είναι στο πλαίσιο αυτό, όπως και στο γενικότερο πλαίσιο του άρθρου 23, παράγραφος 1, του σχεδίου, η μέριμνα της ομοιόμορφης εφαρμογής των κανόνων της Συμφωνίας ΚΕΕΧ. Η προϋπόθεση να είναι σύμφωνες με τη νομολογία του Δικαστηρίου οι αποφάσεις της Μικτής Επιτροπής ισχύει συνεπώς σε όλες τις περιπτώσεις κατά τις οποίες η εν λόγω επιτροπή επιδιώκει την επίτευξη του στόχου αυτού, είτε βάσει της παραγράφου 1 είτε βάσει της παραγράφου 3 του εν λόγω άρθρου.
- 44 Τέλος, πηγή εμπνεύσεως των μηχανισμών ρυθμίσεως των διαφορών που εισάγονται με το άρθρο 27 του σχεδίου, διαδικασία στην οποία παραπέμπει το άρθρο 23, παράγραφος 3, του σχεδίου, αποτελούν οι προβλεπόμενοι στη Συμφωνία ΕΟΧ μηχανισμοί, που το Δικαστήριο έκρινε συμβατούς με τη Συνθήκη. Οι εν λόγω μηχανισμοί προβλέπονται στο σχέδιο με διατύπωση περισσότερο δεσμευτική. Συγκεκριμένα, διευκρινίζεται κατ' αρχάς, στο ίδιο το κείμενο του σχεδίου, ότι οι λαμβανόμενες στο πλαίσιο αυτό αποφάσεις της Μικτής Επιτροπής «δεν θίγουν τη νομολογία του Δικαστηρίου». Έπειτα, η ήδη διενεργηθείσα ανάλυση των διατάξεων του άρθρου 23, παράγραφος 1, του σχεδίου όσον αφορά τα αποτελέσματα του κανόνα της ομοφωνίας μπορεί να μεταφερθεί πλήρως εν προκειμένω. Επιπλέον, οι διαφορές που δεν θα κατορθώσει να ρυθμίσει η Μικτή Επιτροπή θα είναι δυνατό να υποβληθούν στο Δικαστήριο, η απόφαση του οποίου θα είναι «εκτελεστή και τελεσίδικη». Τέλος, αν και το Δικαστήριο μπορεί να επιλαμβάνεται τέτοιων διαφορών, δυνάμει του τίτλου 3 του πρωτοκόλλου αριθ. 4 του σχεδίου, μόνον «κατά τον τρόπο κατά τον οποίο επιλαμβάνεται των διαφορών οι οποίες του υποβάλλονται δυνάμει του άρθρου 239 της Συνθήκης ΕΚ», ήτοι δυνάμει συμβάσεως διαιτησίας η οποία προϋποθέτει τη συμφωνία των μερών της διαφοράς, η διάταξη αυτή θα έχει ως συνέπεια να περιορίσει τις περιπτώσεις στις οποίες το Δικαστήριο θα κληθεί να

αποφανθεί, αλλά δεν θα εξαναγκάσει τους αντιπροσώπους της Κοινότητας εντός της Μικτής Επιτροπής να εφαρμόσουν κανόνες αντίθετους προς το κοινοτικό δίκαιο.

- 45 Πρέπει επομένως να γίνει δεκτό ότι οι μηχανισμοί σχετικά με την ομοιογένεια εφαρμογής των κανόνων της Συμφωνίας ΚΕΕΧ και τη ρύθμιση των διαφορών δεν θα έχουν ως αποτέλεσμα να επιβάλλουν στην Κοινότητα και στα όργανά της, κατά την άσκηση των εσωτερικών αρμοδιοτήτων τους, ορισμένη ερμηνεία των κανόνων του κοινοτικού δικαίου οι οποίοι επαναλαμβάνονται στη συμφωνία αυτή.
- 46 Κατά συνέπεια, οι διατάξεις των άρθρων 17, 23 και 27 καθώς και του πρωτοκόλλου αριθ. 4 της Συμφωνίας ΚΕΕΧ, στη διατύπωσή τους η οποία υποβλήθηκε στο Δικαστήριο, δεν θίγουν την αυτονομία της κοινοτικής έννομης τάξεως. Υπό τις συνθήκες αυτές, το σύστημα νομικής εποπτείας του οποίου μελετάται η εισαγωγή με τις εν λόγω διατάξεις της συμφωνίας αυτής πρέπει να κριθεί συμβατό με τη Συνθήκη.

Κατόπιν των ανωτέρω,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ

συγκείμενο από τους G. C. Rodríguez Iglesias, Πρόεδρο, P. Jann, F. Macken, N. Colneric, και S. von Bahr, προέδρους τμήματος, C. Gulmann, D. A. O. Edward, J.-P. Puissochet, M. Wathelet, R. Schintgen, B. Σκουρή, J. N. Cunha Rodrigues και C. W. A. Timmermans, δικαστές,

αφού άκουσε τους S. Alber, πρώτο γενικό εισαγγελέα, F. G. Jacobs, P. Léger, D. Ruiz-Jarabo Colomer, J. Mischo, A. Tizzano, L. A. Geelhoed και την C. Stix-Hackl, γενικούς εισαγγελείς,

γνωμοδοτεί ως εξής:

Το σύστημα νομικής εποπτείας, του οποίου μελετάται η εισαγωγή με τα άρθρα 17, 23 και 27 καθώς και με το πρωτόκολλο αριθ. 4 της Συμφωνίας για τη δημιουργία Κοινού Ευρωπαϊκού Εναέριου Χώρου, είναι συμβατό με τη Συνθήκη ΕΚ.

Rodríguez Iglesias

Jann

Macken

Colneric

von Bahr

Gulmann

Edward

Puissochet

Wathelet

Schintgen

Σκουρής

Cunha Rodrigues

Timmermans

Λουξεμβούργο, 18 Απριλίου 2002.

Ο Γραμματέας

Ο Πρόεδρος

R. Grass

G. C. Rodríguez Iglesias